

မော်ဝီ

ဆရာသိန်း

ထိုက်စိုး

မော်ပီဆရာသိန်း

တိုက်စိုး

အဖုံး ပန်းခွီ မျိုးဝင်း

စာပေဗိမာန်ထုတ် ပြည်သူ့လက်စွဲစာစဉ်

~~ပုံနှိပ်ခြင်း~~၊ ၁၉၇၄၊ အုပ်ရေ ၂၇၀၀၀

၂၂၉-၅၃၁ ကုန်သည်လမ်း၊ စာပေဗိမာန်အဖွဲ့၊
အုပ်ချုပ်ရေးမှူး ဦးထင်ကြီး(မှတ်ပုံတင် အမှတ် ၀၄၇၀)က
တာဝန်ခံထုတ်ဝေသည်။

စာပေဗိမာန် ပုံနှိပ်တိုက် အတွက်
ဒေါ်သိန်းကြည် (၀၁၆၇၇၂) သိန်းတံခွန် ပုံနှိပ်တိုက်
အမှတ် ၁၀၆၊ ဘိုကလေးဈေးလမ်း၊
ရန်ကုန်မြို့က ရိုက်နှိပ်ပေးသည်။

အခန်း	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁။	ကိုရင်ပိုးသိန်း ၁
၂။	ရုံးစာရေးကလေး မောင်ပိုးသိန်း ၆
၃။	စာပေသမားအသိုက်အဝန်းများအကြားတွင် ၁၁
၄။	အကြောင်း မလှချိန် ၁၆
၅။	မြန်မာမှု မြန်မာစာ ပညာရှင်ပြီ ၂၃
၆။	မျက်နှာဖြူ အရာရှိကြီးများ၏ မြန်မာစာဆရာ....	၂၉
၇။	မြန်မာမှု မြန်မာစာပေ ပြုစုရေးသို့ ၃၅
၈။	သူ့ရုပ်သွင်နှင့် သူ့စလေ့ ၄၂
၉။	ဆရာသိန်းကြီး၏ စာပေလက်ရာများ ၄၆
၁၀။	ခရမ်းသီးပိန်း၊ ခါးတုံးချိန် ၅၀၊

ကိုရင်ဖိုးသိန်း

၁၈၅၂ ခုနှစ်တွင် (ဗုဒ္ဓဘိယမြန်မာ-အင်္ဂလိပ်စစ်ပွဲကို အကြောင်းပြု၍) မြန်မာနိုင်ငံသည် မြန်မာဘုရင်အုပ်စိုး နေသေးသော အဘက် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အင်္ဂလိပ်ဝန်ထောက်မင်းကြီး အုပ်စိုးစပြုသော ဗြိတိသျှ (အောက်) မြန်မာနိုင်ငံဟူ၍ နှစ်ပိုင်းကွဲခဲ့လေသည်။

ထိုအခါကာလတွင် ဗြိတိသျှ(အောက်) မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဟံသာဝတီ စီရင်စုအပိုင် (မော်သိန္နီ အနီးရှိ) မင်းဌာ၌ ဦးရွှေကြူ နှင့် ဒေါ်ငွေအမည်ရှိ ဆင်းရဲသား အိမ်ထောင်တို့ ချိတ်ခဲ့လေသည်။ ထိုအိမ်ထောင်မှ ဖိုးငြိမ်း၊ ဖိုးသိန်း၊ ပန်းဦး၊ မအုန်းပွင့်ဟူ၍ သားသုံးယောက်၊ သမီးတယောက် မွေးဖွားလာခဲ့လေသည်။

ဦးရွှေကြူတို့မှာ ကျေးရွာသားအများနည်းတူ အညကြတောင်သူ ဓာယသမားများ ဖြစ်ကြသည်။ သူများလယ်တွင် သူရင်းငှားသုပ်ကြ သူများသာ ဖြစ်ကြသည်။ သူတို့မှာ သားသမီးတွေကို ရပ်ရွာရှိ ဘုန်းကြီးကျောင်းသို့ မှန်မှန်ပို့ပိုင်မလွယ်။

ဖြစ်တတ်သည်မှာ ဘုန်းကြီးကျောင်းကလည်း ရွာတိုင်းတွင် ရှိချင်မှရှိသည်။ ရှိပြန်ပါလည်း ကိုယ်သားသမီးကို စာပေါက်ပေါက် နောက်နောက် တတ်အောင် နှစ်ချင်းဆက်၍ ကျောင်းထားနိုင်ခဲ့သည်။ ယေဘုယျဆိုရပါမူ သားသမီးကို တနှေတမိုးလောက်သာ ကျောင်းထားပြီးနောက်၊ အိမ်မှုကိုစွဲတွင် ခိုင်းစေ ကြသည်သာများလေသည်။

ဤတွင် ဖိုးသိန်းမှာ ဤစာအုပ်ငယ်နှင့် သက်ဆိုင်သဖြင့်၊ သူ့အကြောင်းကို အဓိက ဖော်ပြဖို့ လိုပေလိမ့်မည်။ သူသည် ခရစ် ၁၈၆၂ ခုနှစ်(မြန်မာ ၁၂၂၃ခုနှစ်၊ နှောင်းတန်ခူးလဆန်း ၂ရက် တနင်းလာနေ့)တွင် ဖွားမြင်လေသည်။ သို့သော် သူ့အရွယ်မရောက်မီ၊ ကိုးနှစ်ဝန်းသား၊ လောက်ကပင် သူ့အစ်ကို ဖိုးငြိမ်းနှင့်အတူ အဖေ ဖြစ်သူ ဦးရွှေကြူ၏လုပ်ငန်းတွင် တစိုးတစိပါလာရလေသည်။

ဖိုးသိန်းသည် အနီးအနားက ပေါက်တောရွာနေ ကရင် ကိုသာ ဖြူအိမ်၊ ထိုနောက် ကိုရွှေလန်းအိမ်များတွင် မိုး အကုန်မှ ဆောင်း အထိ ကျွဲကျောင်းထမင်းပို့ ကူလီ လုပ်ရလေသည်။ မင်းရွာနေ လှေ သူကြီး ဒေါ်ပို့ အိမ်နှင့် ကိုရွှေမိတ်၊ မသူတို့အိမ်များတွင် နွားကျောင်း ဆီဆီလှည့်လုပ်ရလေသည်။

ရံဖန်ရံခါ စပါးကြိတ်၊ မောင်းထောင်း၊ ဆန်ဖွပ်စသည်ဖြင့် အဖေ ကိုကူရွှါ လုပ်ရသည့်အခါလည်း ရှိလေသည်။ ရံဖန်ရံခါလည်း အမေ ဈေးရောင်းသွားသည့်အခါ အဖော်လိုက်တန်လိုက်ရသေးသည်။

သို့သော် သူတို့အဖေက ဖိုးငြိမ်း ဖိုးသိန်းတို့၏ ပညာ ရေးကို အမှတ်တမဲ့ မထားခဲ့ပါ။ ဖိုးသိန်းထက် ငါးနှစ်ကြီးသော ဖိုးငြိမ်းကို လည်း ဆရာကံအပ်ပြုသင်ကြားပေးခဲ့လေသည်။ ဖိုးသိန်း အတွက် လည်း အစီအစဉ်ဘမုျိုးလုပ်ပေးခဲ့လေသည်။

အမှန်စင်စစ် ရွာတွင် ဘုန်းကြီးကျောင်း ကောင်းကောင်းမရှိ။ ထိုကြောင့် ဖိုးသိန်းကို ကိုရွှေမိတ်ဘို့အိမ်တွင် နွားကျောင်းဖို့ဘားရင်း စာသင်ခိုင်းရလေသည်။ ကိုရွှေမိတ်က သင်ပေးသဖြင့် သူ့မှာ သင်ပုန်း ကြီးကုန်ခဲ့သည်။ ထိုနောက် အဖေလုပ်သူက ရွာထဲကဦးပိုက်ထံထင်ရှ်။ စာတမိုးတိုင်းတက်ခိုင်းပြန်သည်။ ဦးပိုက်က သူ့ကိုမကံလာသုတ်၊ အပြင် အောင်ခြင်း၊ အတွင်းအောင်ခြင်း၊ ရတနာရွှေချိုင့် စသော ဘာသာ ရေးသင်ရိုးစာတွေကို ချပေးလေသည်။ တဖန် အဖေလုပ်သူက မင်းရွာ နှင့်ခရီးတမိုင်ကွာရှိ နတ်ရဲကွင်းရွာကျောင်းဘုန်းကြီးကိုပင့်၍ ဖိုးသိန်း အား ရှင်ပြုပေးလေသည်။ ကိုရင်အဖြစ် ခုနစ်ရက်နေခဲ့ရပါ၏။

ကိုရင် အဖြစ် တမီးတဝါကြာအောင် ဖိုးသိန်း နေခဲ့ရသည်မှာ မင်းရွာကန်ကုန်းပက်တွင် ကျောင်းသစ်တည်သည့်အခါဖြစ်လေသည်။ ဘုန်းကြီးမှာ ဦးဝဏ္ဏဖြစ်လေသည်။ ဆိုဘုန်းကြီးနှင့်အတူနေရင်း ပရိတ်ကြီးနှင့်ဇာတ်အဋ္ဌကထာနိဿယျားကို ကျက်မှတ်လာရလေသည်။

တခုတော့ရှိသည်။ အထက်ကဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ကိုရင်ဖိုးသိန်းမှာ တရာသီနှစ်ရာသီဆက်၍စာလိုက်နိုင်သည်မဟုတ်။ သူတို့အိမ်ထောင်မှာ ရွားပါးသည်။ သူကပါ ဝိုင်း၍လုပ်ကိုင်ပေးရမည်။ သူကိုယ်တိုင် လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ် ဝမ်းကျောင်းနိုင်အောင် ကြိုးစားရမည်။

ကိုရင်ဖိုးသိန်းသည် ဝါအကျွတ်တွင် ရှင်လိင်ပြန်၍ ဝမ်းစာစပါး ရိတ်ပေးရသည်။ ထိုနောက် ဝါသနာကလေး ရှိနေသည်နှင့် ဆိုင်းနောက်ထိုင် ဝါးလက်ခပ်တီး၊ စည်းတီးလိုက်၍သင်လေသည်။ မြေဝိုင်းပန်းပင်လှည့်ဇာတ်ထဲတွင်ပင် လှပြက်လိုလို လုပ်ရသေးသည်။

သည်လိုနှင့် ဖိုးသိန်း ၁၆ နှစ်သားအရွယ်ရောက်လာခဲ့လေသည်။ ထိုအခါ သူ့အဖို့ကိုးတက်ရေးလမ်းစပေါ်လာခဲ့တော့သည်။ ပေါ်လာပုံဆီရဦးမည်။ ထိုအခါကာလ အောက် (ဗြိတိသျှ) မြန်မာနိုင်ငံတွင် အရေးပိုင်ရုံး၊ နယ်ပိုင်ရုံး၊ မြို့အုပ်ရုံး၊ ရာဇဝတ်ရုံးတွေနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတော်တော်ကလေး ကျယ်ပြန့်လာသည်။ (စူးအက်ဘူးမြောင်းဖွင့်ပြီးနောက်) စပါးဈေးကလည်း တင်းတရာ့ဝိ ဈေးမှ ဂွဝိ-ဂဝိ ဈေး အထိ တက်လာရာ၊ လူသူအများသည် လယ်လုပ်ခွင့် ပတ္တာထို ဂရန်ထို လျှောက်လာသည်။ သို့ဖြင့် အစိုးရကကြေးတိုင်စိုက်၍ မြေအမျိုးအစား သတ်မှတ်ရေး၊ အခွန်ခန့်ခွဲရေးစသည့် လုပ်ငန်းတွေကိုပိုမိုလုပ်ခဲ့သည်။ ထိုလုပ်ငန်းတွေလုပ်လာသည်နှင့်အမျှ မြေတိုင်းစာရေး၊ လျှောက်လွှာစာရေး၊ စာရင်းစစ်စာရေး၊ မြို့အုပ်စာရေး စသည့် အောက်တန်းလစား အလုပ်များလည်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ဖိုးသိန်း၏အစ်ကို ဖိုးငြိမ်း မှာလည်း ပညာခံကလေးအနည်းငယ်မျှဖြင့် သံလျင်နေ ဦးလေးတော်တဦးကို အကြောင်းပြု၍ သံလျင်-ကျောက်တန်းပက်တွင် မြို့အုပ်စာရေးဖြစ်နေသည်။ ထိုအခါ ဦးရွှေကြူတို့မှာလည်း သားအကြီး

အလုပ်လက်ကိုင် ချိနေသဖြင့် ဝမ်းရေး ချောင်ချီ လာလေ မည်လား မဆိုနိုင်။

ဘယ်လိုဘဲဖြစ်စေ၊ ဖိုးသိန်းသည် ဦးလေးနှင့်အစ်ကိုဖိုးငြိမ်းကခေါ် သဖြင့် သံလျင်သို့ ရောက်သွားလေသည်။ သူတို့က သူ့ကို ညောင်ဝိုင်း ကျောင်း(သိမ်ကျောင်း)ဘုန်းကြီးဦးနန္ဒမာလာထံ အပ်ပေးလေသည်။

နေရာကျလှပေ၏။ ထိုကျောင်းတွင် ပေထုပ်တွေ၊ ပုရပိုက်ဆူရေ တွေက စာတိုက်နှင့် အပြည့်ချည်းပင်။ ဖိုးသိန်းမှာ လောကနီတိ နိဿူနှင့် ဟိတောပဒေသလို ဆိုးမစာခြောက်ခြောက်သွေ့ သွေ့ တွေကို ဖတ်ရသည်သာမဟုတ်သေး။ မြန်မာကဗျာလင်္ကာတွေနှင့် တဖြည်း ဖြည်း တွေ့ထိစပြုလေပြီ။ ဆိုးမစာနီတိကို ကာ ရန်ထပ် ထား သော ကန်တော်မင်းကျောင်းမေတ္တာစာချိုးကို သူ့တွေ့လာရသည်။ ခေတ် သရော်စရာ ကြည်နူးစရာတွေကို နုဘေချိတ်ထားသော ဦးပုညမေတ္တာ စာမျိုးကို သူ့တွေ့လာရသည်။ ထို့ပြင် ဦးပုညပင်ခရီးသောယုန်မင်း ဝတ္ထုတရားစာ၊ သီဝိမင်းကြီးဝတ္ထုတရားစာ၊ ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းဝတ္ထုတရား စာစသည်များကို သာယာနာပျော်ဘွယ်ဖတ်လာရပြန်သည်။

ကိုရင်ဖိုးသိန်းသည် ဦးပုညတရားစာတွေကို နှစ်သက်လာသဖြင့် အလွတ်ကျက်လေသည်။ ထိုခနောက် သတင်းနေ့များတွင် လူသူပရိ သတ်ရွှေ့၍ သံနေသံထားဖြင့် တရားဟောကြည့်ရာ နာမည်ရလာ လေသည်။ သို့ဖြင့် ဗိုလ်ချုပ်ရွာ၊ သဲဖြူစမ်းရွာ၊ ပျဉ်ထောင်ကျောင်း ရွာမှ အစ ကျိုက်ခေါက် ဘုရားဖက်အထိ အနီး အနား ရွာ များ၊ ကျောင်းများသို့ ကိုရင်ဖိုးသိန်းတရားဟောကောင်းကြောင်း သတင်း ပြန့်နှံ့ခဲ့လေသည်။ ဆရာဘုန်းကြီးအခွင့်ဖြင့် ဟိရွာသည်ရွာများလိုက်၍ တရားဟောရသည်မှာလည်း သတင်းနေ့တိုင်းလိုလိုပင် ဖြစ်တော့သည်။

က ပါသေးရိုးလား။ တန်ဆောင်မုန်းလ (နိုင်ဝင်ဘာလ) ဆွမ်းကြီး လောင်းအလှူများတွင် သူ့ဌေးကွင်း၊ ချောင်းစောက်၊ ပက်လက်ရွာ တွေဖက်က ကိုရင်ကိုပင့်၍ တရားနာကြလေသေးသည်။ တရားပွဲအပြီး ပိုးသင်္ကန်း၊ ဝဲသင်္ကန်းတွေကိုလည်း လှူလိုက်ကြသေးသည်။ ကိုရင်ဖိုး

သိန်းသည်လည်း တရားလိုက်ဟောနေရသည့်အကြားမှ ဘုန်းကြီးဆန္ဒအရ ဝိနည်းပျိုး၊ နဂရစိုးပျိုးများ၊ ဓမ္မသတ်များကို တဆင့်တက်၍ လေ့လာရပြန်သည်။

သို့သော် ကျောင်းတွင် ကိုရင်ဖိုးသိန်း ပညာဆက်လက်သင်ရန် အရှိန်ပျက်ခဲ့ရလေသည်။ အကြောင်းမှာ ကိုရင်ဖိုးသိန်း ကျမ်းပညာသင်နေခြင်းသည် သူ့ရင်ထဲတွင် မြန်မာစာ၊ မြန်မာမှုကို လိုလားစိတ်စိမ့်ဝင်နေ၍လည်းဖြစ်သည်။ အထက်မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြန်မာ့ဦးစီး ဦးကိုင်းဖြစ်သော ဘုရင်စိုးစံနေသေးသည်မှာလည်း ကိုရင်ဖိုးသိန်း တအင်တအားပေပင်။ အခြေအနေကောင်းလျှင် ဗြိတိသျှမြန်မာ နိုင်ငံပင် မြန်မာဘုရင်လက်ထဲသို့ ပြန်ရောက်ချင်ရောက်မည်မဟုတ်လား။ ဘယ်လိုပဲဖြစ်စေ၊ အထက်မန္တလေးတွင် သာသနာ့ဒါယကာမင်းရှိသေး၏ဟု အောက်သားတွေက ဂုဏ်ယူနိုင်သေးသည်။ ယခုမူ မင်းတုန်းမင်းလွန်၍ သီပေါမင်းနန်းတက်လာခဲ့ပြီး မင်းသားတွေဖမ်း ထောင်ချနေသည်။ ပြည်ရွာမပြင်မသက်ရှိနေသည်။ အင်္ဂလိပ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးကလည်း မကောင်း။ မန္တလေးဘုန်းဘော်သည် ဖိမ်းဖျင်နေလေပြီ။

ကိုရင်ဖိုးသိန်းသည် သံလျှင်မှ မန္တလေးတက်၍ စာလိုက်မည်ဟု စိတ်ကူး ထားခဲ့လေသည်။ မန္တလေးရှိ ဘကြီးတော်တဦးသံသို့ပင် အကြောင်းကြားခဲ့ဖူးသည်။ သို့သော် ဘကြီးထံမှ

“မန္တလေးကို တက်လာမည့်စိတ်ကို ပြတ်လိုက်တော့၊ နေရာမကျဘူး၊ အင်္ဂလိပ်မင်း အမှုတော်ကို ထမ်းပေတော့။”

ဟူသော အကြောင်းကြားစာကို ရလေသည်။ ထိုစာကို ဆရာဘုန်းကြီးအား ကိုရင်ဖိုးသိန်းပြကြည့်သည်။ ဘုန်းကြီး ဦးနန္ဒမာလာသည်လည်း

“အင်း ငါလဲစိတ်ပျက်ပြီ၊ သည်ကျောင်းမှာ ငါမနေလို၊ တော်ရာကို သွားတော့မည်၊ မင်းလဲ သင့်သလို အမှုထမ်းပေတော့”ဟု မိန့်ကြားပြီး ကျောင်းမှ ခွာသွားလေသည်။

ကိုရင်ဖိုးသိန်းအတွက် ညွှန်ကြားပေးမည့် ဆရာမရှိတော့။

ရုံးစာရေးကလေး မောင်ဖိုးသိန်း

ကိုရင်ဖိုးသိန်း ရှင်လိင်ပြန်ခဲ့ရလေပြီ။ ဝမ်းရေးအတွက် နည်းလမ်းရှာစပြုလေသည်။ ဝမ်းကျောင်းမည် ဆိုလျှင်လည်း ရုံးပြင်ကနားနှင့် ပတ်သက်ရာ အလုပ်အကိုင်တွေက ကောင်းမည်ဟု ထင်လေသည်။ သူသည် ပတ္တာတိုင်း စာရေးဦးကံကို သိသည်။ ဖောစောက ဦးကံနှင့်လိုက်၍ ခဏတဖြုတ် ပေကြိုးဆွဲခွဲတူးသေးသည်။ ယခုလောလောအယ်တွင်ကား ဦးကံက သူ့ကို ဟံသာဝတီ အရေးပိုင်အယ်လင်ထံ အပ်ပေး၍ ဘဏ္ဍာစိုးဖြစ်ခဲ့ရလေသည်။ သူ့မှာ ဘေးရေးသောက်ရေး မပူရတော့ပြီ။ မစားစဖူး နံနက်လက်ဖက်ရည်အချိုနှင့် ပေါင်မုန့်ဒသာပတ်သုတ်ကို ထမင်းချက်ကုလားက ပေးသဖြင့် စားရတူးသည်ကို အလွန်ဝမ်းသာမိလေသည်။ အရေးပိုင်နှင့် တောသို့ လိုက်ရသည့်အခါ တောကလူများက ဘဏ္ဍာစိုးကလေးဟု ခေါ်သည် ကိုပင်ကျေနပ်မိသည်။

သို့သော် ဗီလတ်သို့ အရေးပိုင်ပြန်သွားလေ၍ မောင်ဖိုးသိန်းမှာ သူ့အင်ကိုဆီ ခဏပြန်နေလိုက်ရသေးသည်။ ဤတွင် ကြေးတိုင်စာရေးကြီး ဦးတူက သူ့ကိုမျက်မှန်းတန်းမိကာ အိမ်တွင် ခေါ်ထားလေသည်။ အိမ်တွင် ရုံးကိစ္စ လက်ရေးစာတွေကိုလည်း ကူးခိုင်းသည်။ တဖက်ကလည်း အပေါင်းအနွတ် အမြောက်အစား၊ ဒဿမ ခေါ်ပုံတက်ပုံစသည်ဖြင့် ခေတ်သစ်ဂဏန်းသင်္ချာကို သင်ပေးလေသည်။ ဦးတူ

Settlement Office Kanthawaddy,

Order

N^o: 48

Khounq Kho Thein is appointed as Clerk in the Settlement Office from the 15th Instant

15/4/80

Sd/ B A N Parrott
Settlement Officer
Kanthawaddy

(True copy)

Settlement Officer
Kanthawaddy
B.A.N.

ဟံသာဝတီ ကြေးတိုင်ရုံး၌ စာရေးအဖြစ် အလုပ်ဝန်ခံစာ

က စောင်မသဖြင့် ကြေးတိုင်ဝန်ပဲရော့ဆီ သူ့ရောက် လာခဲ့ တော့ သည်။ ပဲရော့ထံတွင် မနက်နှင့်ည စားပွဲထိုး လုပ်ရသည်။ ပဲရော့က သဘောကျ၍ ၁၈၈၀ပြည့်နှစ်၊ ဧပြီလ ၁၅ရက်နေ့တွင် လျှောက်လွှာ စာရေးအဖြစ် ခန့်အပ်ခံရလေသည်။

အသက် ၁၈နှစ်အရွယ်တွင်၊ လခမှန်မှန်နှင့် အလုပ်တခုကို သူရ လာခဲ့ပြီ။ ဦးတူ၏ ကျေးဇူးကြီးလေစွ။ မောင်ဖိုးသိန်းသည် ဦးတူနှင့် အတူ မက္ခာနေရင်း ထမင်းချက် ကျွေးမြဲ ကျွေးလေသည်။ ဦးတူသာ မဟုတ်သေး၊ သူ့ထက်အသက်အား လွတ်အားဖြင့် ကြီးမြင့်သူတို့ကိုလည်း လေးလေးစားစား ပြုစုဖို့ သူ့မှာဝန်မလေးခဲ့။

ထိုကြောင့် အိပ်ရာဝင်ချိန်တွင် သူ့ထက်ကြီးသော စာရေးတွေကို သူ့နင်းနှိပ်ပေးလေသည်။ သူ့တို့က သူဝါသနာပါရာ သီချင်းဆိုခိုင်း၊ ကခိုင်းလျှင်လည်း သူတတ်အားသမျှ ဆိုပေး၊ ကပေး လေသည်သာ ဖြစ်သည်။ သူသည် စာရေးအများ၏ အချစ်အခင်ခံရကာ လခ ထုတ်ရက်တွင် ဆေးလိပ်ဖိုးတို့၊ မျက်နှာသုတ်ပုဝါ၊ စွပ်ကျယ်၊ အင်္ကျီ၊ ချည်လုံချည်တို့ကို လက်ဆောင်အဖြစ် ရတတ်သည်။ ဘုရားပွဲ၊ အလှူ ပွဲများသို့ သူတို့နှင့်အတူသွားသည့်အခါ၌လည်း မိမိအိတ်ထဲက ထုတ် စရာမလို။ သူတို့ဝယ်ကျွေးသည်နှင့် ပြည့်စုံနေလေသည်။

သို့ဖြင့် မောင်ဖိုးသိန်းမှာ ရုံးလောကတွင် အနေအစားချောင်နေ ပါ၏။ အချိန်အားတွင် ပညာရှာမှီးဖို့ကိုကား သူမမေ့ ပါလေ။ ကရင် ကိုရွှေလန်းအိမ်မှာ နေဘုန်းကတည်းက ကရင်တွေ ပြောလေ့ရှိသော လင်ကောင်ပိုးငှက်အကြောင်းကိုလည်း သူ့ကောင်းကောင်း မှတ်ထား သည်။ အယ်လင့်အိမ်တွင် ဘဏ္ဍာစိုး လုပ်တုန်းကလည်း စာအလေ့ အလာမပြတ်။ အယ်လင့်ရုံးတက်၍ အလုပ်အားသည့်အခါ ဟိတော့ ပဒေသကိုဖတ် ဖတ်နေလေ့ရှိသည်။ ယခုလို ကြေးတိုင်ဖက် ရုံး ဖက် တွင် သူ့စာရေးဖြစ်လာပြန်သောအခါ စာပေလိုက်စားခွင့်ပို၍ များ လာလေသည်။

လက်ငင်းတွင်၊ သူ့ခွီးနှင့် တိုက်ရိုက် ဆက်သွယ်နေသူများအထဲမှ စာပေသမားများကို သူ့ဦးဦးဖျားဖျားဆက်သွယ်မိတော့သည်။ ထိုအထဲတွင် ရုံးရွှေပတ်စာရေးဦးဆိုင်၊ ဘီလစ်စာရေးကြီး ဦးခင်၊ ရွှေနေဦးစံသူ၊ ရွှေနေဦးပုတ်နီတို့ ပါလေသည်။ သူတို့အားလုံးသည် မြန်မာစာ လိုက်စားသူများဖြစ်ကြသည်။ စာအရေးအသား ကျွမ်းကျင် ကြသည်ချည်း။ အရွယ်မှာလည်း ၃၀တစ်ဝက် ဖြစ်ကြရာ၊ အသောက်အစား ကလေးများလည်းမကင်း၊ သူတို့ အသိုက်အဝန်းတွင် မောင်ဖိုးသိန်းပါလာသည်မှာ ပညာတိုးဖို့ပင် ဖြစ်လေသည်။

တခါသော် သူတို့အရက်သောက်ရင်း စိတ်ကူး ရလာသည်နှင့် (အရက်သမား၊ ဘိန်းသမားကို ဇာတ်ဝင်အဖြစ်တည့်တားသော) “ဘိန်းပုံ ရာဇာ၊ ကွမ်းပုံကမ္ဘာ” ဆိုသည့် ပြဇာတ်တခုကို ဝိုင်းရေးကြလေသည်။ ပြီးသောအခါ ဦးပုတ်နီ၏ ကျောက်တန်တားရပ်ကွက် တိုက်အိမ်သို့ လူသူဖိတ်၍ အတီးအမှုတ်နှင့်တကွ ဇာတ်ခင်းလေသည်။ ထိုအခါ သူတို့အထဲမှ ဘိန်းသမားလုပ်သူက ဘိန်းသံနှင့်ဆိုရသည်။

အရက်သမားက အရက်သံပါ ပါနှင့်ခပ်ကြမ်းကြမ်းဆိုရသည်။ တေးသီချင်း ငိုချင်းများကို အသံကောင်းသော တပည့်များက ဆိုကြရသည်။ မောင်ဖိုးသိန်းသည် တေးသီချင်းငိုချင်းများကို ဆိုသည့်အထဲတွင် ပါခဲ့လေသည်။

တဖန် မောင်ဖိုးသိန်းသည်၊ ဦးပုတ်နီ၏ ဆရာဖြစ်သော ရန်ကုန် မကျည်းတန်းနေ ဦးသိမ့်ကို သိရပြန်ပါ၏။ ဦးသိမ့်မှာလည်း (မင်းတုန်း မင်း၏သား) မလွန်မင်းသားကြီး၏ အကြီးတော်ဖြစ်ခဲ့ဘူးလေသည်။ သို့သော် မြင်ကွန်းမြင်းခုံတိုင် အရေးတွင် မလွန်မင်းသား အသတ်ခံရပြီးနောက် ရန်ကုန်သို့ ပြောင်းလာခဲ့လေသည်။ ရွှေနေဦးပုတ်နီ၊ တိုက်သူကြီး ဦးဆိုင်စသော တပည့်တပန်းများကို သဒ္ဒါ သင်္ဂြိုဟ်ပို့ချသင်ပေးနေခဲ့လေသည်။ ကျမ်းစာအမျိုးမျိုးလည်း ပြုစုခဲ့လေသည်။ ထိုဦးသိမ့်ထံမှ နန်းတွင်းရေး ဗဟုသုတ၊ ရာဇဝင်ဗဟုသုတများကို မောင်ဖိုးသိန်း ကြားနာရလေသည်။

ထပ်ဆိုရဦးမည်။ မောင်ဖိုးသိန်း၏ပညာရှာရေးသည် ကြေးတိုင် အလုပ်နှင့်တနည်းအားဖြင့် စပ်ဟပ်မိနေလေသည်။ အကြောင်းမှာ ကြေးတိုင်အလုပ်သည် တနေရာထဲတွင် အမြဲတမ်းမနေရတတ်။ ပတ္တာ မြေ၊ ဂရုန်မြေလျှောက်သည်အတိုင်း စီရင်စုတနေရာသို့ ရွှေ့ပြောင်း ကြေးတိုင်စိုက်ရလေသည်။

ပမာအားဖြင့်၊ ကျောက်တန်းဖက်သို့ ကြေးတိုင်ရုံး ပြောင်းသွား သည့်အခါ မောင်ဖိုးသိန်းလည်းပါသွားလေသည်။ ကျောက်တန်းရုံး တွင် ကိုဖိုးလူလို ဗဟုသုတ ကြွယ်ဝသော စာရေးမျိုး ရှိလေသည်။ ကိုဖိုးလူမှာလည်း ခေသူမဟုတ်၊ မန္တလေးမြောက်ပြင် သစ်ဆိမ့်ထိုက် တွင် ငှက်ဖမ်းဝတ်ခဲ့သူဖြစ်၍ စာတော်တော်ကလေး ခေါက်မိသည်။ မောင်ဖိုးသိန်းမှာ ကိုဖိုးလူနှင့် ရင်းနှီးလာကာ သတ်ပုံသတ်ညွှန်း သင်ရသည်။ ကဗျာအစပ်အပြုံ သင်ရသည်။ ကဗျာစပ်ရင်း တေးထပ်က ငိုချင်းဖြစ်၊ ငိုချင်းကတေးထပ်ဖြစ်နှင့် ကပေါက်ချည်းကပေါက်ချာဖြစ် နေလျှင် ကိုဖိုးလူက စိတ်ရှည်လက်ရှည် ပြုပြင် ပေးတတ် လေသည်။ ထိုပြင် ကာလသားအကြိုက်ဖြစ်သော မောင်စံသူမှာတမ်းတို့၊ ဘီးဝဇီရ ဆောင်းပါးထိုက်လည်း မောင်ဖိုးသိန်း ကျက်ရတတ်သည်။ သွားသကွ လျှင် ခေတ်ပေါ် လူဝင်မောင် နှမပြုဇာတ်တို့၊ စောပေစောမေပြုဇာတ် တို့ကိုလည်း ဖတ်ရသည်။ သို့ဖြင့် ထိုပြုဇာတ်တွေမှစိတ်ကူး ရလာပြန်၊ ထရာဖြစ်သူ ကြေးတိုင်မြို့အုပ် ဦးသာကင်းကလည်း တိုက်တွန်းပြန် သည်နှင့် မောင်ဖိုးသိန်းသည် ပဲခူးသို့ ကြေးတိုင်ရုံး အပြောင်းတွင် “ထွန်းဝေဝွန်းဝေ” အမည်ရှိ ပြုဇာတ်တိုတုပုဒ်ကိုပင် စမ်းရေးကြည့် တွားလေသည်။

စာပေသမားအသိုက်အဝန်းများ အကြားတွင်

၁၈၈၇ခုနှစ်တွင် ကြေးတိုင် အလုပ် ပြီးသွားလေသည်။ ကြေးတိုင် မြို့အုပ် ဦးသာကင်းသည် အင်္ဂလိပ်၊ တရားမမြို့အုပ်အဖြစ် ပြောင်းရွှေ့ရလေသည်။ မောင်ဖိုးသိန်းလည်း ဦးသာကင်းနှင့်အတူ အင်္ဂလိပ်သွားပြီး တံဆိပ်ခေါင်း ရောင်းသည့်အလုပ်ကို လုပ်ရလေသည်။

အင်္ဂလိပ် ရောက်လာခဲ့သည်မှာလည်း သူ့အဖို့ ကံကောင်းပေ၏။ စာပေသမားတွေနှင့် ကြုံရဆုံးရပြန်လေသည်။ ထိုခေတ်တွင် အင်္ဂလိပ်အုပ်ချုပ်ရေးမှာ အခြေစိုက်စပြုစလေရာ သူတို့အလေ့အလာ၊ သူတို့စာပေသည် မြန်မာ့ရေးမြေထဲသို့ ထိစိတ်ရောက်ရောက် မဝင်သေး။ ခိုးများတွင် အင်္ဂလိပ် အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံ အစိုးရကျောင်းနှင့် အစိုးရအထောက်အပံ့ခံ ကျောင်းများတွင် အင်္ဂလိပ်ပညာရေး စနစ်ဝင်လာသည့်တိုင်အောင် အပုပ်ထဲတွင်ကား မြန်မာစာပေတိုင်းစုံ မြန်မာစာပေသည် အထိုက်အလျောက် ရှင်သန်လျက်ပင်ရှိလေသေးသည်။

ဆိုပါတော့။ ရွှေနေဦးရေးလိုလူမျိုးသည် မျိုးပြင်ကန္ဓားဆိုင်ရာ ရာဇသတ်ဥပဒေ၊ တရားမဥပဒေတို့ကို လုံးပန်းသည်သာ မဟုတ်သေး ဦးပုည၏ ဝိဇယပြဇာတ်၊ ပဒုမပြဇာတ်၊ မု်ရွေးဆရာတော်၏ ရာဇောဝါဒကျမ်း၊ အရှင်စန္ဒလင်္ကာ၏ မင်္ဂလာတနာပုံကျမ်း စသည်တို့ကိုလည်း၊

လေကျက်သူဖြစ်သည်။ သူ့အိမ်သို့ စာဝါသနာ ပါသူများကို ည ညပင် ဖိတ်၍ ဆွေးနွေးတတ်လေသည်။ မောင်ဖိုးသိန်းသည်လည်း ဦးရေး နှင့်သိကျွမ်းလာ၍ ဆွေးနွေးပွဲတွင် ပါဝင်ရလေသည်။

ထိုအခါ ဗဟုသုတဖြစ်ဖွယ် အကြောင်းအရာကို ပြောဆိုကြရင်း အချို့က ဆီလျော်သလို တောဘုံတောင်ဘုံကို ကိုးကား တတ်ကြ တည်။ အချို့က အိနောင်ဇာတ်၊ ရာမဇာတ်ထဲမှ ဇာတ်စကား တွေကို ရွတ်ဆိုပြတတ်ကြသည်။ အချို့က ပျိုမော်ကွန်းထဲမှ ဆိုင်ရာ စာပိုဒ်ကို ထုတ်နှုတ်ပြတတ်ကြသည်။ မောင်ဖိုးသိန်းသည်လည်း သူ့ရ ခဲ့သော အဋ္ဌရာသီ ဓမ္မသတ်ကမ္မစာ၊ ဝိဇ္ဇာပျိုထဲမှစာတို့ကို သူများ နည်းတူ ထုတ်နှုတ်ရွတ်ဆိုပြရလေသည်။

ဤမျှဖြင့် မပြီးသေး။ ရံဖန်ရံခါ တေးထပ်ဒွေးချိုး၊ ဤချိုး စသည်တို့ကို ရွှေနေစာရေး ကိုဟန်ဆိုသူနှင့် အပြိုင်စပ်ဆိုရေးသားပြီး ညလက်ဖက်ရည်ကြမ်းပိုင်းတွင် ဦးရေးထံ ဖော်လေသည်။ ဦးရေးက အများရှေ့ဖတ်ပြပြီးသောအခါ စာနားလည် ကျွမ်းကျင် သူတို့၏ ကောက်ချက်ချခံရလေသည်။ အများဘေးဘာကျလျှင် ပိုးပုဝါ၊ ပိုး ပုဆိုးစသည်ဖြင့် ချီးမြှောက်ခံရလေသည်။

မောင်ဖိုးသိန်းသည် ည ညတွင် ဦးရေးတို့ လက်ဖက်ရည် ကြမ်း ဝိုင်းသို့ ရောက်နေတတ်သည်သာ များလေသည်။ မရောက်၍လည်း မဖြစ်၊ ဦးရေးတို့ တအိမ်လုံးက သူ့ကိုခင်သည်။ မောင်ဖိုးသိန်း မလာဖြစ်လျှင် သူလာသည့် ညများတွင် ငချောက်ဖိုး ဒဏ်တပ်လေ ခဲ့သည်။ တနင်္ဂနွေနေ့များတွင်ကား မောင်ဖိုးသိန်းသည် ဟင်္သာတ ဖက်သို့ရောက်သွားလေ့ရှိလေသည်။ ဟင်္သာတတွင် သူ့အသိတွေရှိ သည်။ အထူးသဖြင့် အထည်ကုန်သည် လုပ်နေသူ နာမည်ကျော် ဆရာမဲ့ရှိနေသည်မဟုတ်လား။ ဆရာမဲ့သည် ဝမ်းရေး အတွက်သာ ကုန်အင်္ကျီလုပ်နေရသည်။ လူက ကျားလေး ခြင်သည်။

ညနေခေတ်တစ်
 သပြေခိုင်ပန်းညိုနှင့်
 ကိုဖိုးချို မာပါစေ
 တနာရီရက် မဆိုင်းပါဘု
 မနက်တိုင်း ညောင်စေ့နှင့်
 စိန္တေမာညွတ်ပြောင်း
 မယ်စံသည့်အိုင် သပြေက၊ မေတ္တာဆုတောင်းပါသည်။

စသော မစိန်မင်းပေး မေတ္တာစာမျိုး၊ မီးရထား နတ်လမ်းညွှန်စာ
 မျိုးကိုရေးခဲ့သူဖြစ်သည်။ ဆရာမဲ့ထံ ကဗျာလင်္ကာအကြောင်း မေးရ
 မြန်းရသည်မှာ ဗဟုသုတတိုးလှပေသည်။

ထိုအတူ မြို့အုပ် ဦးသဲကင်းနှင့်အတူ သူနယ်လှည့်သွားရင်း အမှတ်
 မထင် ဗဟုသုတ ကလေးများလည်း တိုးတတ်သေးသည်ပင်။ တခါ
 က သဲပြင်ရွာဖက်ဆို့ သူတို့ဆရာကြလေသည်။ ထိုရွာ၌ စခန်းချ၍
 တိုက်သူကြီးအိမ်တွင် တည်းခိုကြလေသည်။ ညအချိန်တွင် တိုက်
 သူကြီးက ပရိတ်ယိမ်းကိုကြည့်ရှုနားထောင်လိုက စီစဉ်ပေးပါမည်ဟု
 မြို့အုပ်ကိုပြောလေသည်။

အနည်းငယ် ရှင်းရဦးတော့မည်။ အင်္ဂပူ-ဟင်္သာတ ဒေသသည်
 ဒွာရဂိုဏ်းကြီးစိုးသော အရပ်ဒေသဖြစ်လေသည်။ ဒွါရဂိုဏ်းသူဂိုဏ်း
 သားများသည် ဘာသာတရားနှင့် စပ်ဆိုင်ရာ အကြောင်းချင်းရာကို
 ဂီတသံပါအောင် ဆိုကြ၊ ယိမ်းလုပ်၍ ကြသော အလေ့အထရှိလေ
 သည်။ ထိုယိမ်းမျိုးကို မြို့အုပ်မင်းကြည့်ရှုနားထောင်လို မလို သူကြီး
 က မေးခွဲခြင်းဖြစ်ရာ မြို့အုပ်ကလည်း ကြည့်ချင်ကြောင်း ပြန်
 ပြောလေသည်။

ထိုအခါ သူကြီးအိမ်ရှေ့က မဏ္ဍပ်၌ ပရိတ်ယိမ်း ထွက်ဖို့အစီ
 အစဉ်လုပ်ရလေသည်။ ယိမ်းသမ ကလေးများလည်း ရောက်လာ၍
 ဖီးလိမ်းပြင်ဆင်နေကြလေသည်။ ပြီးလှူဆဲတွင် ယိမ်းသင် ဦးပဉ္စင်းက။

“ပရိတ်မကလေးတွေ မပြီးကြသေးဘူးလား” ဟု မေးလိုက်ရာ ပရိတ်မကလေးများက

“ကိုယ်...တော်...ရေ...နေပါအုံး...ကုံး

အပြန်မသတ်၊ ဘီးဆံပတ်ကယ်နဲ့

ပုတီးနားကပ်ကလေးကိုပြင်ရောင်ရတုန်း” ဟု

တပြိုင်နက်တည်းဆို၍ နေရာယူကြလေသည်။

ထိုနောက်သူတို့သည် ဘုရားပင့် ငှ်းမင်းပရိတ်မန်းစသည်ကို မေး
စံသံ၊ မေးရိုက်သံ၊ ချူချပ်သံဖြင့် ဆိုကြသည်တွင် မောင်ဖိုးသိန်းမှာ
နားထောင်၍မငြိမ်းဖြစ်ရလေသည်။

တဖန်သူတို့သည် ကေသာ လောမာ နုခါလေ-တစော တစောဟု
၃၂ ကောဋ္ဌာသကို အညီအညွတ်သီဆို၍ ကိန္နရာယုံနည်းမျိုးဟန်ချီကြ
သိည့်တွင် သူ့မှာကြည့်၍ မဝဖြစ်ရပြန်လေသည်။

သို့သော် နားထောင်၍ကောင်း၊ ကြည့်၍ကောင်းရုံနှင့် သူမ
ကျေနပ်သေး။ တခုခုကို သူတဝင်တွေ့သည်ဆိုအံ့။ ကြီးကြီးသေးသေး
မဟူ မှတ်စုစာအုပ်ထဲတွင် တေးမှတ်ထားလိုက်မှ ကိစ္စပြီးတော့သည်။
ယခု ပရိတ်ယိမ်းအတွေ့အကြုံကိုလည်း သူမှတ်စဉ် တေးထားလိုက်
သည်သာဖြစ်လေသည်။ ရံဖန်ရံခါလည်း မြို့နယ်အတွင်း ကျေးရွာတို့
အကြောင်း၊ ရှေးဟောင်းအဆောက်အအုံတို့ အကြောင်းများကို သူစုံ
စမ်း၍ မှတ်စုထဲတွင်တည့်ထားတတ်လေသည်။

သို့ဖြင့် အင်္ဂုတင်မောင်ဖိုးသိန်းရုံးအလုပ်လုပ်ရင်း ဗဟုသုတလိုက်
စားခဲ့သည်မှာ တနုစိကြာလေသည်။

အကြောင်းမလှချိန်

၁၈၈၅ ခုနှစ်တွင်ကား စစ်တွေကြေးတိုင်ဝန်မစ်ချယ်ထံမှ စာတစောင်ကို မောင်ပိုးသိန်းရလေသည်။ သဘောမှာ စစ်တွေဗက်တွင်ကြေးတိုင်စိုက်မည်၊ အလုပ်လာလုပ်ပါဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့် မောင်ပိုးသိန်းသည် အင်္ဂပူမှခွါရလေတော့သည်။

သူ့ခွါမည်ဆို၊ မိတ်ဆွေသင်္ဂဟအပေါင်းက ဝမ်းနည်းကြလေသည်။ သတိတရနှင့်လက်ဆောင်များလည်း ပေးလိုက်ကြသည်။ ထိုအထဲတွင် ဦးရေး၏သမက် ကိုသက်ရှည်နှင့် သမီး မရွှေခင်တို့ကပေးသော “အေးမယ်ဆင်” ပုဝါတပိုင်၊ ဦးရေး၏သမီး မလေးကြီးက ပေးသော ပြောင်းဖူးပစ်ဆေးလိပ် ၅၀၊ မျက်နှာသုတ်ပုဝါတထည် မါလေသည်။ အထူးသဖြင့် မျက်နှာသုတ်ပုဝါထည့်ပေးလိုက်ခြင်းမှာ မောင်ပိုးသိန်း မနက်အိပ်ရာထ၍ မျက်နှာသစ်သည့်အခါတိုင်း သတိရပါစေဟူ၍ မလေးကြီးက ကန်တော့လိုက်သည့်သဘောဖြစ်လေသည်။ ဟင်္သာတမှ အသိထဲကလည်း သင်္ဘောပေါ်၌ စားသွားရလေအောင်ဟု ငကြွင်းကြော်၊ ငလောကံဥကြော်၊ ငပိကောင်ကြော်၊ ထမင်းတို့ကိုဆွဲခြင်း တခု၊ ရေတံခေါင်းတခုထည့်၍ ပေးလိုက်ပြန်သေးသည်။

ရန်ကုန်သို့သင်္ဘောဆိုက်သောအခါ ကျောက်တန်တားရပ်က ဆရာ ဦးပုတ်နီ၏တိုက်တွင် မောင်ပိုးသိန်း တည်းခိုလေသည်။ နောက်တနေ့

J. T.C. Mitchell

Handwritten signature

Handwritten text

Handwritten text

Main body of handwritten text

Handwritten signature

Handwritten signature

ရန်ကုန်စီရင်စု အရေးပိုင်ရုံး၌ ဒုတိယစာရေးခန်းအပ်ကြောင်း အမိန့်စာ

အထက်အရာရှိဖြစ်ခဲ့သူ ကြေးတိုင်ဝန်(ဟောင်း)ပဲရော့အိမ်ကို မေး၍ သွားလေသည်။ ဤတွင် ပဲရော့ကနိုင်ပြည်တွင် အလုပ်မလုပ်ပဲ မိမိ ထံလုပ်ပါ။ မော်ပီရုံးတွင် ဒုစာရေးတနေရာ လွတ်နေသည်ဟုဆို လေသည်။

အမှန်စင်စစ် ရခိုင်ဖက်သွား၍အလုပ်လုပ်လျှင်၊ နေ့အခါ လခတလ ၄ဝ၊ မိုးအခါ လခတလ ၂ဝ ရနိုင်လေသည်။ မော်ပီမှာကလခထက် များပေအည်။ သို့သော် မော်ပီတွင် မိပနှင့်နီးနီးနေနိုင်သဖြင့် မော်ပီ အလုပ်ကိုပင် မောင်ဖိုးသိန်း စွဲကပ်ခံလိုက်လေသည်။ ထိုကြောင့် ၁၈၇၅ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁၈ ရက်နေ့တွင် မော်ပီအုပ်ရုံးတွင် ဒုစာရေး အလုပ်ကို သူ့စလုပ်လေသည်။

မြို့အုပ်ရုံးစာရေးအဖြစ်ဖြင့် သူ့လုပ်သက်သည် ၁၁ နှစ်ရှိခဲ့လေသည်။ ၁၁ နှစ်အတွင်း အထူးအထွေ ရေးစရာ မရှိ။ မောင်ဖိုးသိန်း ဘဝမှ ကိုဖိုးသိန်းဘဝသို့ ဝိသေသမြောင်းလာခြင်းသာရှိလေသည်။ လခမှာမူ တလ ၂၅ ဖြစ်လေသည်။ ထိုငွေမှာ သူ့ခေတ်သူအခါနှင့်ဆိုလျှင် မနည်း။ လူငါးယောက်အိမ်ထောင်စာအတွက် တနေ့ငါးမူးနှင့်စား လောက်သော ထိုခေတ်တွင် သူ့မှာချောင်ချောင်လည်လည်လည်းရှိ လေသည်။ တဖြည်းဖြည်းနှင့် အင်္ဂလိပ်အုပ်ချုပ်ရေးက မြန်မာတနိုင်ငံ လုံးကို လွှမ်းခြုံမိလာပြန်သည်ဖြစ်ရာ စာရေးစာချီအလုပ်သည် အတော် ဂုဏ်ရှိလေသည်။ တခါတရံ ပထမစာရေးခွင့်ယူသွားသည်တွင်၊ သူ့နေ ရာသို့တက်၍ လုပ်ရသေးသည်။

သူသည် မြို့အုပ်နှင့်နယ်လှည့်သွားသည့်အခါ၌လည်း မျက်နှာပွင့် လေသည်။ ထိုကြောင့်လည်း အောလယ်ကျွန်း ကျွန်းဦးဖက်သို့ နယ်လှည့်သွားရင်း တိုက်သူကြီး ဦးသိုင်း၊ ဒေါ်လင်းတို့၏ သမီး မငွေနှစ်နှင့် ခင်မင်အကြောင်းပါ ခဲဟန်တူလေသည်။ ထိုစဉ်က အသက် ၃၀ ခန့်ရှိပြီ။

သို့သော် ထိုအိမ်ထောင်ရေးသည် အဆင်မပြေလှ။ ကိုဖိုးသိန်းက စာပေဖက်တွင်အာရုံများလေသည်။ သူသည် မေပုရပိုက်တွေ့ ဝယ်

ဝယ်စုတတ်သည်။ ထိုပြင် မှတ်သားထားသည့်အထဲမှ ကဗျာလင်္ကာများ၊ စကားဖိုစကားမများ၊ ကျောက်စာသမိုင်းများ၊ စကားပုံများစသည်ကို တစုတပေါင်းလုပ်၍ ပေါ်ရာဏဒီပနီအမည်တပ်ပြီး စာအုပ်ထုတ်ရန် ကိုလည်း စိုင်းပြင်းနေသည်။

ဤသည်ကို မငွေနှစ်က သဘောမကျ။ ပေပုရပိုက်ဖိုး ငွေကုန် သည်ကို နှမြောလေသည်။ ပေပုရပိုက်စုမည့်အစား ခြေစောင်လက် စောင့် ရွှေကလေး ဘာလေး စုံထားသည်က ပို၍အကျိုးရှိမည်ဟု မိန်းမတိုက် တိုက်လေသည်။ သို့ဖြင့် လင်မယားချင်း အသွင်မတူပဲ ဖြစ်နေလေသည်။

ထိုအခြေအနေတွင် ကိုဖိုးသိန်း၌ အလုပ်ထိခိုက်စရာ အကြောင်း ပေါ်ပေါက်လာလေသည်။ ထိုနှစ်သည် ခရစ် ၁၇၉၆ ခုနှစ် (မြန်မာ ၁၂၅၇ ခုနှစ်) ဖြစ်လေသည်။ ထိုနှစ်တွင် သူသည်ကွမ်းခြံကုန်းမြို့အုပ်ရုံး သို့ပြောင်းရွှေ့၍ စာရေးလုပ်နေလေသည်။ သူ့ကြိုးပမ်းတက်တ် ပြုစု ခဲ့သော ပေါ်ရာဏဒီပနီ ကျမ်းကြီးကို ကား အပြီးသတ်နိုင်သည်။ သို့သော် သူမော်ပီတွင် စာရေးလုပ်စဉ်က ပတ္တာစမြေချသည်ကိုစွတခုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ထုချေလွှာအတောင်းခံရလေသည်။ မော်ပီမြို့မ အင်းတန် ကွင်းတွင် မူလက ရှမ်းတွေတောင်ယာခုတ်နေကြရာမှ သူ့က သူ့ဦးလေး တော်သူ ကိုစံရကို ဥယျာဉ်လုပ်ခွင့် ပတ္တာချပေးဖို့ စီစဉ်သည် ဟူ၍ အထက်အစိုးရကထင်လေသည်။ သူသည် ပြေရှင်းပါ၏။ သို့သော် မပြေလည်ပဲ ဧပြီလ ၁၃ ရက်နေ့တွင် အလုပ်မှ နှုတ်သိမ်းခြင်းခံရ လေသည်။

ဤသည် စိတ်ထိခိုက်စရာဖြစ်တော့သည်။ ကိုဖိုးသိန်းလည်း အလုပ် တပါးသို့သွားလိုစိတ် ပြင်းပြလာလေသည်။ ထို့ကြောင့် စိတ်ပြေ ပျောက်အောင် ဒေသန္တရ ဗဟုသုတလည်း ရှာရအောင်ဟု ရခိုင်ဖက်၊ ရေးမြိတ် ထားဝယ် ဖက်သို့ ဖါတလုံးကုတ်ကာ လျှောက်သွားလေ တော့သည်။ လမ်းစရိတ်ကလေးခုမိအောင် သုံးဖို့ပေလားမသိ။ သူနှင့် အတူ စည်းတလုံး၊ ဂျပ်တခုလည်း ပါသွားလေသေးသည်။ ထိုနောက်

Handwritten vertical text on the left margin, possibly a name or address.

Handwritten Burmese text at the top center, including a date and recipient information.

Handwritten Burmese text below the top center, possibly a signature or sender information.

Handwritten vertical text on the right margin, possibly a name or address.

Handwritten Burmese text, likely the beginning of the letter's main body.

Main body of handwritten Burmese text, consisting of several lines of cursive script.

Handwritten Burmese text at the bottom of the letter, possibly a closing or signature.

ရေးမြတ်ထားငယ်မှ တဆင့် ယိုးဒယားဖက်သို့ပင် ခရီးဆက်ပြန်ပါ၏။ ဆက်ခြင်းအကြောင်းမှာ သာသနာ လက်ရစာတမ်းတွင် မိလိန္ဒ မင်းကြီးစံနေသော သာဂလပြည်သည် ဇင်းမယ်မြို့ဟူ၍ ဆိုထားသည်ကို မှန်မမှန်သိလိုသောကြောင့်ဖြစ်လေသည်။

၁၈၉၇ နှစ်ထဲတွင်ကား မော်ပီသို့ သူပြန်ရောက်လာလေသည်။ ထိုအခါ စိတ်ညစ်စရာထပ်ကြုံရပြန်လေသည်။ ဖြစ်ပုံမှာ ထိုနှစ်ဒီဇင်ဘာလထဲတွင် အသက် ၅၅ နှစ်ရှိ သူ့အဖေဦးရွှေကြူသည် အနိစ္စရောက်ပါလေသည်။ အဖေအလောင်းကို ဝိုင်းဝန်းသင်္ဂြိုဟ်ရန် သူ့မှာငွေတပြားမှမရှိ။ မယားကလည်း ငွေမထုတ်။ လက်ဝတ်လက်စားကလေးများကို ပေါင်နှံ၍ ငွေရှာမည်ဟုပင်မပြော။ သူသည် အတော်စိတ်မချမ်းမသာဖြစ်ရလေသည်။ ဤအဖြစ်ကို သူသည်ဝမ်းထဲတွင်မထားနိုင်။ မှတ်တမ်းထဲတွင် သူရေးမှတ်ထားလေသည်။ မှတ်ထားပုံမှာ

“ကျုပ်တို့ငွေမရှိ ချေးငှားလို့ မရလျှင်၊ လက်ဝတ်လက်စား၊ လက်ကောက်နားကပ်တို့ကိုပေါင်၍ သင်္ဂြိုဟ်မည်။ စပါးပေါ်လို့ရောင်းချပြီးသောအခါ ပေါင်ထားသည်ငွေးယူမည်ဟု ဤစကားမျိုးကို မထွက်မဆို။ ကြောင်တောင်ကြည့်နေသဖြင့် မိမိစိတ်ဆိုး၍ အခဲမကြေရွံသောကြောင့်၊ မောင်ပန်းဦးကို ဦးစီးဆောင်ရွက်ရန်လွှဲအပ်ရပေသည်။ မိမိကတပြားတချပ်မှမထည့်နိုင်ပေ၊ လှပန်းခံရလေသည်။

အဖေသည် သတိကောင်းသည်။ သေမည့်နံနက်၊ ခေါ်၍ ငါ့ကို ကျောင်းဖက်သို့ ဥက္ကောင်းထားပါ။ ပဦးပေးပါဆို၍တောင်းသည်။ မျက်နှာကိုတောင်ဖက်ပြုလျက် နံနက် ၈ နာရီတွင်ထားရာ နံနက် ၁၁ နာရီအချိန်တွင် သိပ်၍ထားသည့်အတိုင်း၊ အခြေမပျက်ကွေးလျက်ပင်အလိုအလျောက် အနိစ္စရောက်လေသည်။ အသေကောင်းပေ၏” ဟူ၍ဖြစ်လေသည်။

တော်ပါသေး၏။ အသုဘအတွက် အင်းစာနံ၊ တိုက်ကြီးကုန်း၊ ချောင်းဝ၊ ကဝ၊ သဲဖြူ၊ ထောက်ကြုံ၊ တွံတေး၊ ဝါးနက်ချောင်း စသော အနီးအနားမြို့ရွာရှိ ဆွေမျိုးမိတ်သင်္ဂဟတို့က ဝိုင်း၍တုကြရာ

ငွေ ၁၆၇ ၁၂၀ ရလေသည်။ ဝန်ထောက်အဖြစ် အငြိမ်းစားယူခဲ့သော သူ့ဆရာဟောင်း ဦးတူတို့လင်မယားကလည်း ငွေ ၅၀ ကူလေသည်။

ဤတွင် မငွေနှစ်နှင့်မူ သူ့ကဲ့ခဲ့လေပြီ။ မငွေနှစ်သည်လည်း သမီး နှစ်ယောက်နှင့်အတူမိဖချက်မြုပ်ဖြစ်သော တက်သစ်ရွာသို့ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်လေသည်။ ကျန်သားတယောက်နှင့် သမီးတယောက်မှာကား ကိုဖိုးသိန်းထံလာရောက်နေထိုင်ကြလေသည်။

မြန်မာမှု မြန်မာစာ ပညာရှာ

ကိုဖိုးသိန်းသည် သူဝမ်းရေး၊ သားသမီးဝမ်းရေးကို တတ်သည့်ပညာဖြင့် ရှာရပေတော့မည်။ သူတကယ်တတ်သည့် ပညာမှာလည်း မြန်မာစာ၊ မြန်မာ့သမိုင်းသာ ဖြစ်သည်။ ဟံသာဝတီပုဒ်တိုက်တွင် ခဏတဖြုတ်ဆိုသလို စာပြင်ဝင်လုပ်ရလေသည်။ အစိုးရက ချွေးဟောင်းကျောက်စာများကို သန့်စင်တည်းဖြတ်စပြုလာပြီဖြစ်ရာ သူက ဝင်ကူရင်း ငွေရှာရသည်။ အိမ်တွင်လည်း ဇာတ်ရုပ်သေးပညာသည်တွေနှင့် ဆက်သွယ်ကာ ဇာတ်ထုပ်၊ ဇာတ်လမ်း၊ သီချင်းတွေကို ရေးပေးရသေးသည်။

၁၉၀၀ ပြည့်နှစ်ရောက်သည့်အခါတွင်ကား၊ သူဌေးတယောက်နှင့် ဆက်မိ၍ ပျဉ်းမနား သို့ ရောက်သွား လေ သည်။ သူသည် သူဌေး ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်ဖြင့် လူစက်တည်ရေး၊ သစ်ပင်ခတ်ယူရေး ကိစ္စတွေကို သစ်တောဖက်ကလူများနှင့် တွေ့ဆုံပြောဆိုနေရသည်။

ကံကောင်းလေသည်မှာ တောအုပ်ကြီး ဦးပန်းဈေး ဆိုသူသည် မြန်မာမင်းများလက်ထက် ကတည်းက သစ်ဖက်အမှုထမ်းခံသူ ဖြစ်ကြောင်းကို တွေ့ရခြင်းပင်။ မြန်မာမင်းလက်ထက်က အမှုထမ်းဖြစ်၍ မြန်မာစာ အထောက်ခံ ခို့လေလည်း။ စာပေ စုဆောင်း ဝါသနာရှိလေသည်။ ကိုဖိုးသိန်းသည် ဦးပန်းဈေး၏ပုရပိုက်မှ ရကန်ဖျက်ဦးလန်း၏ကဗျာများကို ရှားရှားပါးပါးကူးယူရရှိလေသည်။

သူ့ဆက်လက်၍ ပညာရှာလိုလှတော့သည်။ စစ်ကိုင်းမန္တလေးမှစ၍ အထက်အညာ ဖက်ခရီးထွက်ဖို့ သူစိတ်ကူးမိလေသည်။ အထက်အညာ တွင် နန်းတိုင်းရေး ကိုယ်တွေ့မျက်မြင် ဖြစ်ခဲ့သော ဝန်ဟောင်း၊ မှူးဟောင်းတွေ၊ အဲအက်၊ လူးတား၊ ရကန်မှန်မှန်ကန်ကန် ဆိုတတ်သူတွေ အသက်ရှင်လျက် ရှိသေးသည်။ ရွေးဟောင်း ဘုရားပုထိုးကျောင်းကန် တွေကလည်း တပူချည်းပင်။ ကိုဖိုးသိန်းသည် သူငွေကိုယ်စာလှယ် အလုပ်ကိုမခင်တယ်ချင်တော့။ လမ်းခရီး တည်းခိုဖို့လည်း သူမှာမပူပင်။ ဘုန်းကြီးကျောင်းရှိလျှင် တည်းစရာရှိသည်မဟုတ်လား။ ထို့ပြင် သံလျှင် တိုင် သူအလုပ်လုပ်တုန်းက သိကျွမ်းခဲ့သော ရွှေနေဦးထွန်း ဦးကလည်း စစ်ကိုင်းတွင် ယခုရွှေနေလိုက်နေသည်။ သို့ဖြင့် သူအညာသို့ ရောက် သွားပြန်လေသည်။

ထိုအခါ စစ်ကိုင်းတွင် ညောင်ပင်သာ ဦးပုညကို သူတွေ့ခွင့်ရလေ သည်။ ဦးပုညမှာ လင်းဇင်းရပ် ဥယျာဉ်ထဲတွင် ဆင်းဆင်းရဲရဲ နေ ထိုင်ရသူသည်။ အသက် ၇၀ကျော်နေပြီ။ လူက ကောင်းကောင်း မမာ။ သို့သော် သူ့ကိမေး၍မြန်း၍ ရသဖြင့် တော်ပါသေး၏။ ထို ဦးပုညထံမှ ဖိုးသူတော်ဦးမင်းနှင့် လူဦးမင်းတို့အပြိုင်အဆိုင် စာချိုး ကြပုံများ၊ ဘိုးတော်မင်းတရားနှင့် ငယ်သူငယ်ချင်းများ ဖြစ်ကြသူ ဦးမောင်၊ ဒေါ်တုတ်တို့ ဆက်သွယ်ကြပုံများကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ကိုဖိုး သိန်းမှတ်သားရလေသည်။

တဖန် မန္တလေးတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းထံမှ ဦးကြင်ဥ နှင့် ဦးပုညပြဇာတ်တွေကို နန်းတိုင်းနန်းပြင် ကပြကြပုံ ကြားနာ ရပြန်လေသည်။ ရကန်ဆိုနည်းကိုကား ကင်းဝန်မင်းကြီးက ညွှန်လေ သဖြင့် မြေတူးဝန်ဦးမောင်မောင်ကြီးနှင့်အတူ စာတော်ဖတ် ဦးအံ့ ထံသို့ ကိုဖိုးသိန်းသွားရလေသည်။ ဦးအံ့ကမဆိုင်းမတူပင်

“စာရေးကြီးဆီ ကျွန်တော် လာသင်ရမလား၊ စာရေးကြီးက ကျွန်တော့အိမ်လာသင်မလား”

ဟု မေးလေသည်။ ကိုဖိုးသိန်းတို့က ဦးအံ့ဆီ လာ သင် ပါမည်

ပဒ္မနဝေ ပုဒ်

မြန်မာ့ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး
ပါတီ

ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ပါတီသည် မြန်မာ့အနာဂတ်ကို ကောင်းမွန်စွာ
စီမံကိန်းဆောင်ရွက်ပေးရန်အတွက် ဝန်ထမ်းများ၏ အားထုတ်မှုကို အလေး
ထားသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ဖွဲ့အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့ပါသည်။ အဖွဲ့အစည်း
တစ်ဖွဲ့အဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင်များ၏ အားထုတ်မှုကို အလေးထားသော အဖွဲ့အစည်း
တစ်ဖွဲ့အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့ပါသည်။ အဖွဲ့အစည်းတစ်ဖွဲ့အဖွဲ့တွင် အဖွဲ့
ဝင်များ၏ အားထုတ်မှုကို အလေးထားသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ဖွဲ့အဖွဲ့ကို
ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့ပါသည်။ အဖွဲ့အစည်းတစ်ဖွဲ့အဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင်များ၏
အားထုတ်မှုကို အလေးထားသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ဖွဲ့အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်း
ပေးခဲ့ပါသည်။

၂- ဆရာ

ဦးစောအောင် ကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ပါတီ အဖွဲ့အစည်းကို ဖွဲ့စည်း
ပေးခဲ့ပါသည်။

အဖွဲ့အစည်း

ဆရာသိန်းကြီး၏ လက်ရေးနှင့် ဆရာသိန်းကြီး ရေးစပ်သော
ထေးတပ်တင်ပုံ။

အကြောင်း ပြောဆို၍ ရကန်၊ သာချင်း၊ မော်ကွန်း၊ ပျို၊ ရတု ရေ စက်ချဆုတောင်းစာ စသည်တို့ ဆိုပုံကို ၁၀ရက်တိုင်တိုင် သင်ကြား ရလေသည်။ ကျေးဇူးကြီးပေစွ။ နည်းစနစ်အမှန်ကို ခုမှရပေသည်။ သူသည် ငွေလွယ်လှသည်မဟုတ်သော်လည်း ငွေ ၃၀ ကန်တော့လေ သည်။ ဦးအံ့ကလည်း ကျေးဇူးပြန်တင်ကာ

“သာစုမောင်ရယ်၊ သာဓုံ၊ မောင်ကသည်ငွေ ၃၀ ကန်တော့ရတာ နည်းသည်ဟု ထင်ပေလိမ့်မည်။ ၁၂၄၇ခုနှစ် (၁၈၈၅ခုနှစ်) ကစ၍ ယခုနှစ်တိုင် ကျုပ်လုပ်စာသည် မောင်ကန်တော့သော ငွေ၃၀ပဲရသေး သည်။ ကျုပ်ခိတ်မှာ သုံးသောင်းလောက်ရသည်လို့ ဝမ်းမြောက်ပါသည် မောင်။ ဟောသည် ပုရပိုက်နှင့် မှတ်သားထားတာတွေ အများပဲရှိပါ တယ်။ မောင်အလိုရှိရာကို ရှာဖွေကူးယူပါ”ဟု အခွင့်ပေးလေသည်။ ကိုဖိုးသိန်းလည်း ထိုပုရပိုက်ထဲမှ ယောအတွင်း ဝန်ဦးလှိုင်အကြောင်း မှတ်စ၊ သိုးတော် မင်းတရားအကြောင်း၊ ဆရာတော်ဦးပုဂံအကြောင်း၊ နှင့်စပ်သော ဆုံကျော်ဆရာတော်၏ မှတ်စုသည်ဖြင့် တဝချည်း ကူးယူ ရရှိလေသည်။

သည်လို့နှင့် အလုံ၊ မှုရွာ၊ မောင်းထောင် စသည်ဖြင့် နေရာအနှံ့ ကိုဖိုးသိန်းရောက်ခဲ့လေသည်။ သို့သော်ဆက်တိုက်ကားမဟုတ်။ သူက ဝမ်းရေးအတွက် ဖြတ်၍ဖြတ်၍ ဝင်ငွေရှာရပေသေးသည်။ သူသည် မဟာဗောဓိသတင်းစာတိုက်၊ ဧရာဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ အင်္ဂလိပ် မြန်မာ ဗုံနှိပ်တိုက် စသည်တို့တွင် ကြီးကြားကြီးကြား ဝင်လုပ်ရသည်။ ထို ပြင် ရပ်မှုရွာရေးတွင် ဝင်ဆောင်ရွက်ရင်း ဝမ်းမီးကိစ္စကလေး အေး အောင်ကြံရပေသေးသည်။ ဆိုပါတော့ မော်ပီမြို့က ရွှေမော်တင် ဂေါပက အဖွဲ့တွင် စာရင်းဝင်ကိုင်ပေးရသည်။ အလှူအတန်း မင်္ဂလာ ဆောင်စသည်တို့တွင် လိုက်၍ ရတု၊ သြဘာစာ ရွတ်ဖတ်ပေးရတတ် သည်။ သိမ်အောင်စာ၊ ဘုရားတည်ကျောက်စာ၊ သမိုင်းမော်ကွန်း များကို ရေးပေးတန် ရေးပေးရလေသည်။

ဝမ်းရေးဆောင်ရွက်ရာက အခွင့်သင့်သလို အထက်အညာသို့ သူပြန် ပြန်တက်၍ လိုရာရှာရလေသည်။ ၁၉၀၅ ခုနှစ်တွင် တွင်းသင်း မင်းကြီး ဦးထွန်းညို၏ တူတော်သူ ဦးပေါဆယ်နှင့် သံချိုဆရာ ဦးကျော်လှ တို့ကို တွေ့ဆုံလိုသဖြင့် မောင်းထောင်ကြီးရွာသို့ သူရောက်လေသည်။ ရွာတွင် ဦးပေါဆယ်ကို တွေ့ရ၍ စိန္တုကျော်သူ ဦးဩ၏ ဗဒုံမြို့နယ် နိမိတ်အကြောင်းရတုကို သူဖတ်ရလေသည်။ သို့သော် ဦးကျော်လှကို ကား သူမတွေ့။ ထိုရွာနှင့်ခြောက်မိုင်အကွာရှိ ကျောင်းရွာသို့လိုက် သွားသည့်အခါမှ တွေ့ရ လေတော့သည်။ ဦးကျော်လှ ကလည်း ကိုဖိုးသိန်း တကူးတကန်လာရောက်သည်ကို သဘောကျသဖြင့်

“တော်ပွဲကိုရင်၊ ကိုရင်တယောက်ဘဲ ထူးထူးခြားခြား ကျုပ်ထံ ရောက်အောင် လာနိုင်ပေတာအံ့ဩပါရဲ့၊ ကျေးဇူးတင်ပါရဲ့” ဟု ကျောကို လက်ဖြင့် သပ်လေသည်။ သံချို ပုဒ်ရေး ဖြစ်ကျော် ကိုလည်း ကူးယူခွင့်ပေးလေသည်။ အပြန်တွင်လည်း ကိုဖိုးသိန်း ကို အလုံမြို့တိုင်အောင် မိမိ၏ နွားလှည်းဖြင့် လိုက်၍ပို့လိုက် လေသေး သည်။ ထိုအတူ နောင်နှစ် နောင်နှစ်များတွင်လည်း မှုံရွာဖက်၊ ကြေးမုံဖက်၊ သူရောက်ပြန်ကာ လှူကြီးသူကြီးများ ထံမှနန်းမတော် မယ်နုဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို ရခဲ့လေသည်။

ရန်ကုန်သို့ သူပြန်ရောက်သည့်အခါတွင်ကား သူဆည်းကပ်ဝရာ၊ မေးမြန်း စရာဆို၍ ဘုန်းကြီး ဦးနာရဒနှင့် ရကန်ဆရာကြွေဘိရိကြ သည်။ ဦးနာရဒသည် အင်းစိန်ရွာပကျောင်း ဘုန်းကြီးဖြစ်၍ လောကီ လောကုတ္တရာ ဗဟုသုတ အရာ၌ ကြယ်ဝလေသည်။ ရကန်ဆရာကြွေ မှာမူ အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို အင်္ဂလိပ်အသိမ်းတွင် မန္တလေးမှရန်ကုန် သို့ ဆင်းကာနေထိုင်သူဖြစ်သည်။ ရတု ရကန် လေးချိုးကြီး အဆို အပြုတွင် ကျွမ်းကျင်လှပေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်များကို အရင်းခံထား၍ သူမေးရတော့သည်။ အကြောင်းမှာ သူဆရာ ဦးပုတ်နီ၊ အကြီးတော် ဦးသံခွဲတို့ မရှိကြလေတော့ပြီ။ ဦးပုတ်နီက ၁၈၉၅ခုနှစ်တွင် ဆုံး၍ ဦးသံခွဲက ၁၉၀၄ ခုနှစ်တွင်ဆုံးခဲ့လေသည်။ စပ်မိ၍ဆိုရလျှင် ဦးပုတ်နီ

အသက်ရှိစဉ်က ခေတ်အလိုက် ရှေ့နေလိုက်ရ၍ ပြောင်ပြောင် ရောင်
 ရောင် ရှိခဲ့ပါသေး၏။ ဦးသိဒ္ဓိမှာမူ မြန်မာပညာ သက်သက်ဖြင့်
 အသက်မွေးသူဖြစ်၍ အနည်းငယ်နှမ်းပါးခဲ့ဟန်တူလေသည်။ သူကွယ်
 လွန်သည့်အခါတွင်မူ ဘေးဘီက မိုင်းဝန်းကြွေးသောကြောင့် အသုတ
 သိုက်သိုက်မြိုက်မြိုက်ဖြစ်ခဲ့ပေ သည်။

မျက်နှာဖြူ အရာရှိကြီးများ၏ မြန်မာစာဆရာ

ကိုဖိုးသိန်းသည် ဦးသံခိုလိုပင် မြန်မာပညာဖြင့် အသက်မွေးသူ ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် သူမလည်း ချောင်လည်ချည်တခါ၊ ပြတ် ချည်တလှည့် နေခဲ့ရပေလိမ့်မည်။ သို့သော် ၁၉၀၈ ခုနှစ်မှစ၍ သူ့အဖို့ စာရေး သောက်ရေး အဆင်ပြေရာဖြစ်လာခဲ့လေသည်။ ထိုနှစ်တွင် သူမိတ်ဆွေဖြစ်သူ အင်းစိန်ရှေ့ နေ ဦးသူတော်က နယ်ပိုင်ဝန်ထောက် စတူးဝပ် နှင့်သူ့ကိုဆက်သွယ်ပေးခဲ့လေသည်။

စတူးဝပ်သည် အိုင်စီအက်ဝန်ထမ်းထံမှဖြစ်လေသည်။ အိုင်စီအက် အပါအဝင် ထိပ်တန်းအရာရှိများသည် (ထိုအချိန်အထိ) အင်္ဂလိပ် တွေသာဖြစ်ကြသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အရ သူတို့တတွေမှာ မြန်မာ စကား၊ မြန်မာစာတတ်ဖို့လိုလေသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာစာ စာပေး ပွဲကို ဖြေကြားရမြဲဖြစ်သည်။ စတူးဝပ်မှာမူ ဝတ္တရားရှိ၍ သာ မြန်မာစာ သင်သည်မဟုတ်။ အဗာဒိန်း တက္ကသိုလ်မှာ နေစဉ်ကတည်းက ဂရိနှင့် လက်တင်လို ရှေးဟောင်း စာပေတို့တွင် သူဝါသနာထုံခဲ့လေသည်။ ယခုလည်း မွန်မြန်မာ ကျောက်စာ၊ မွန်မြန်မာစာပေ၊ မွန်မြန်မာ သမိုင်းတို့ကို လေ့ကျက်ချင်လေသည်။ ကိုဖိုးသိန်းသည် စတူးဝပ်ကို စာပေဗဟုသုတ သင်ပေးရင်း၊ စတူးဝပ်၏အိမ်တွင် သွားနေလေသည်။ စတူးဝပ်နယ်ပြောင်းသွားသည့်အခါမှ အခြား အင်္ဂလိပ်အရာရှိများကို ဆက်သင်ရလေသည်။

၃။ J.A. Stewart နောင် လန်ဒန် တက္ကသိုလ် မြန်မာစာ ပါမောက္ခ။

မန္တလေးမြို့

၁၃/၁၂/၁၉၅၅

အထွေထွေအားဖြင့် ဤကိစ္စကို ကလေးငယ်များ
ကို ဖွဲ့စည်းပြီး ဝါးဖြင့် ချိတ်ခြား ဖြစ်သော်လည်း
ဝေဖန်မှုကလေးငယ်များ ပူးတွဲ၍ ချိတ်ဝေဖန်မှု
မှာ တိုးတက်လာပြီး ဝေဖန်မှုကလေးများ
အကြောင်း ပြန်လည်ရေးရာ ပြုပါ။

ကလေးငယ်က ကလေးကလေးက ၁၅ မှ ၂၀ နှစ်
ကျော်အရွယ် ကိုယ်တိုင်ကလေး ၁၅-၂၀ နှစ် အရွယ်
မျှ ချိတ်မိခဲ့ပါကလေး။ ဆရာမများ ချိတ်မျှပါ
ကလေး ချိတ်မိခဲ့ပါကလေး တစ်ယောက်ယောက်ကို
လေး ချိတ်ပါ။

ဤကိစ္စကို ဖြေရှင်းရေးရာ ပြုပါက ကလေး
၂ နှစ်မှ ၅ နှစ်အရွယ် ကလေးငယ် ချိတ်ပါ။
ကလေး ချိတ်ပါကလေး ဝါးဖြင့် ဆရာမများ
ကို ဖွဲ့စည်းပြီး ပူးတွဲ၍ ကလေးငယ်

ချိတ် ဝါးဖြင့် ချိတ်ပါကလေး ဝေဖန်ရေးရာ
၂၅ နှစ်အရွယ် ကလေး ချိတ်ပါ။ ကလေး ချိတ်
၁၅ မှ ၂၀ နှစ်အရွယ် ကလေး ချိတ်ပါ။

အထွေထွေ

သူ သင်ပေးရသူများမှာလည်း အိုင်စီအက်ထဲမှ ပိတ်^၁၊ ဖီနီဗယ်^၂၊ ဒန်း^၃၊ ဆွီသင်းဗင့်^၄၊ ပုလိပ်ဝန်ထမ်းဆဲမှ ဂျိမ်း^၅၊ ပညာရေးဝန်ထမ်းယဲမှ ဖရေဇာ^၆၊ ဒူဒ္လာဇယ်^၇၊ စသည်ဖြင့် တသီချည်း ဖြစ်သည်။ သူ့မှာ ဗဟုသုတကလည်းကြွယ်ဝ၊ ဟာသကလေးနော့၍လည်း သင်တတ်ပြတတ်သဖြင့် ဆရာသိန်း-ဆရာသိန်းနှင့် အင်္ဂလိပ်များက သူ့ကိုခင်ကြခေါ်ကြသည်။ တယောက်သင်ပြီးလျှင် နောက်တယောက်ထံ ဆက်၍ပို့ပေးတတ်လေသည်။ အောက်ပါစာကိုကြည့်ပါလေ။

ပြေလ ဘရက်နွေ

ကျွန်ုပ်ပိတ်သင်ဆရာသိန်းထံသို့စာရေးလိုက်သည်။ အကြောင်းမှာ တနှေက သရက်မြို့မှာရှိသည့် ကြေးတိုင်ဝန်မင်း မယ်ခင်စီသင်စာတစောင်ပေးပါသည်။ ၎င်းစာအတိုင်း ဆရာသိန်း သရက်မြို့သို့ ပြေလ ဘရက်နွေလာလျှင် ၎င်းရက်နွေစ၍ ဆရာသိန်းဟိုမှာထား၍ စာသင်လိမ့်ဟု ရေးပါသည်။

သို့အတွက် သည်စာရောက်လျှင်ရောက်ခြင်း ဆရာသိန်းသရက်မြို့သို့သွားလျှင် ကောင်းမည်ဟုထင်ပါသည်။

ဘုရားများ၏ ဓါတ်ပုံကို တခုမှမရှိကံရသေးပါ။ အချိန်ရှိလျှင် ရိုက်မည်။

ကြေးတိုင်ဝန်ပိတ်က မယ်ခင်စီဆိုသူနှင့် ဆက်သွယ်ပေးခြင်းဖြစ်လေသည်။

- ၄။ A J. Page. နောင် တရားလွတ်ဘော် ဝန်ကြီးချုပ်။
- ၅။ J. S. Furnivall. နောင် မြန်မာအဖိုးရ အတိုင်ပင်ခံ။
- ၆။ C.W. Dunn နောင် သမဝါယမမင်းကြီး။
- ၇။ B.W. Switbinbank နောင် မြန်မာနိုင်ငံ ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီး၏ အတိုင်ပင်ခံ။
- ၈။ C. A James. နောင် ရာဇဝတ်ဝန်ကြီး
- ၉။ G Fraser. နောင်ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် အင်္ဂလိပ်စာ ပါမော ဋ္ဌ။
- ၁၀။ Duroiselle နောင် ကျောက်စာဝန်။

Subscribers cover con-
taining reply—
Post Box No. 100.

Education DEPARTMENT.—No. 457/1918 / 131

From

The Hon'ble Mr. C. M. WEBB, I.C.S.,
Secretary to the Government of Burma

To

Saya Thein,
No. 1, Church Road, RANGOON.

Maymye, the 7th September 1918.

SIR,

In reply to your letter dated the 28th August 1918, I am directed to say that there are no rules for the study of Burmese History, Yajñana, and poetry in the Government High School, Rangoon, and that ~~there is~~ no appointment for the teaching of these subjects exists. The Director of Public Instruction, Burma, who was consulted in the matter, has advised that it is not possible at present to create such an appointment in the Government High School, Rangoon. I am to say that if such an appointment is created in future your candidature will be considered.

I have the honour to be,

Sir,

Your most obedient servant,

Secretary.

တပည့်တိုင်းဖြစ်သူ ပညာရေးဌာနအတွင်းဝန် စီအမ်ဝက်က ရာဆယ်နုံးအတွက်
ရန်ကုန်ဟိုက်စကူး၌ အလုပ်မပေ၍ သေးကြောင်းပြန်ကြားစာ။

နောက်စာကြောင်းသဘောကို အနည်းငယ်ရှင်းပြရဦးတော့မည်။ သူ့ကိုလည်း ဆရာသိန်းဟူ၍စခေါ်လိုက်တော့မည်။ ဆရာသိန်းစာသင်ပေးခဲ့သော အင်္ဂလိပ်အရာရှိများသည် တာဝန်အသျှောက် မြို့ရွာအနွဲ့ရောက်ကြလေသည်။ ဤတွင် ဆရာသိန်းက သူ့စိတ်ဝင်စားသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်း၊ ရှေးဟောင်းအချက်အလက်နှင့်စပ်၍ (နယ်က မိတ်ဆွေသာမက) အင်္ဂလိပ်အရာရှိထံ စာရေးစုံစမ်းတတ်လေသည်။ နယ်ခံလူခံထံမှ ဘုရားဓာတ်ပုံများကို လိုရာပစ္စည်းများကို ရတတ်သဖြင့် သူ့မှာအချိန်ကုန် ငွေကုန်သက်သာလေသည်။ အထူးသဖြင့် (တည်ထောင်စဖြစ်သော) မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်းအတွက် အချက်အလက် ကူညီပေးပို့နိုင်သောကြောင့် ကျေးဇူးများပေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်းကို အဘိဓာန်ဆရာ ဦးထွန်းငြိမ်း အိုင်စီအက်စတူးဝပ်၊ အိုင်စီအက်ဖီနီဗယ်၊ ဝတ်လုံဦးမေအောင်တို့က ၁၉၁၀ခုနှစ်ကပင် တည်ထောင်ခဲ့လေသည်။ တည်ထောင်ရန် စိတ်ကူးကိုကား ယိုးဒယားပြည်ဗန်ကောက်မြို့နေမြန်မာလူမျိုးဖြစ်သူ ဦးအောင်သိန်းထံမှရလေသည်။ ထိုစဉ်က ဦးအောင်သိန်းသည် ယိုးဒယားအစိုးရ၏ သစ်တောဝန်တမ်းဖြစ်လေသည်။ ယိုးဒယား (သုတေသန) အသင်းတွင်လည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသူဖြစ်သည်။ ထိုဦးအောင်သိန်းက သူ့ဆရာဟောင်းဖြစ်ခဲ့သူ ဦးထွန်းငြိမ်းထံသို့ ယိုးဒယားအသင်းဂျာနယ်တစောင်ကို ပို့လိုက်ပါ၏။ ထိုဂျာနယ်သည်လည်း ဦးထွန်းငြိမ်းထံမှတစ်ဆင့် ဖာနီဗယ်လက်ထံသို့ ရောက်ရှိသွားလေသည်။ ထိုအခါ ဖာနီဗယ်ဘို့တတွေက အကြံရကာ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်းကို တည်ထောင်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။

ဆရာသိန်းမှာလည်း စတူးဝပ်မျက်နှာနှင့်ထင်ရှား အသင်းအတွက် စာဟောင်းပေဟောင်းစုဆောင်းရသော အလုပ်ရခဲ့ပြန်သည်။ စတူးဝပ်က တိုက်တွန်းသဖြင့် မွန်ရာဇဝင်ဆိုင်ရာပေပုရပိုက်များကို ပဲခူးပက်ကတိုးကော့နုပက်သို့ အရှာထွက်ခဲ့ရသေးသည်။ အသင်းဂျာနယ်

တွင်လည်း ရှင်စောပု အကြောင်း ရှေးခေတ် ရန်ကုန် အကြောင်း ဆောင်းပါးများကို ဝင်ရေးလေသည်။

အမှန်ဆိုလျှင် သူသည် သုတေသနအသင်းဂျာနယ်လောက်သာ မက၊ သူရိယ၊ မြန်မာ့ အလင်း စသော ခေတ်ပေါ် ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းများတွင်လည်း မကြာမကြာ ဆောင်းပါးရေးသားလေသည် သာဖြစ်သည်။ မဟာဂီတဦးပြုံးချို၊ စပယ်ပင်ဝတ္ထု ရေးဆရာ ဦးလတ်စသော စာပေသမားများနှင့်လည်း ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းထဲမှ နေ၍ မကြာခဏ စာပေရေးရာဆွေးနွေးလေ့၊ ငြင်းခုံလေ့ရှိသည်။ ပေါ်ရာဏဒီပနီကိုလည်း ပထမတွဲ၊ ဒုတိယတွဲခွဲ၍ သူထုတ်ဝေထားသည်။ ထို့ကြောင့် တနေ့ တနေ့မှတ်စုထုတ်၊ ဆောင်းပါးရေးနှင့် အလုပ် များနေတတ်လေသည်။

ခက်သည်မှာ သူ့အရွယ်က ၅၀ကျော်လာပြီ။ အိမ်မှကိစ္စအရာရာကို ကိုယ်တိုင်လိုက်ကြည့်ဖို့ စိတ်ပန်းစရာဖြစ်နေသည်။ သို့ဖြင့် ထိုနှစ်များ အတောအတွင်း ဆရာသိန်းသည် မော်ပီမြို့ဆိုင်းဆရာကြီး ဆရာ ချိန်၏အစ်မ ဒေါ်စိုးကြွယ်ဆိုသူနှင့် အိမ်ထောင်ပြုခဲ့ရလေသည်။

မြန်မာမှု မြန်မာစာပေပြုစုရေးသို့

ဆရာသိန်းမှာ စားအိုးကြီး လာ သော် လည်း အိ ခြေ မ ပျက် လှ။
အင်္ဂလိပ်အရာရှိတွေကို မကြာမကြာစာသင်ပေးနေရသည်။ အစိုးရ
ထံမှလည်း ကြားပေါက်အလုပ်များရတတ်လေသည်။

၁၉၁၆ခုနှစ် (ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း)တွင် ပညာရေးဌာနက
မြန်မာစာညွှန်ပေါင်း စုဆောင်းရေး အကြံ ပေး ဘုတ် အဖွဲ့ တခုကို
ဖွဲ့စည်းခဲ့လေသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဗြိတိသျှအင်ပိုင်ရာ (လက်နက်
နိုင်ငံတော်)အပေါ် ကျောင်းသားများ သစ္စာစောင့်သိစိတ်ပွားများ
စေရန်အတွက် သင့်လျော်သောမြန်မာစာကို စုဆောင်း ပြုစုနှီး
ပေး ရန်ဖြစ်သည်။

စုဆောင်းတည်းဖြတ်ရန် တာဝန်ခံအယ်ဒီတာ မှာ အ ငြိမ်း စား
အရေးပိုင် ဦး ကျော် ဒွန်း ဖြစ် လေ သည်။ သို့ သော် ဦး ကျော် ဒွန်း
တဦးတည်းနှင့်အလုပ်မဖြစ်။ ဤတွင် ဆရာသိန်း၏အကူအညီလိုလာ
လေသည်။ ဆရာသိန်းမှာ စာဟောင်းပေဟောင်းအစုအဆောင်းတွင်
ပထမတန်းမဟုတ်လား။ တဖန် အထက်မြန်မာနိုင်ငံပက်မှ စာပေ
နှစ်ပုထုတယောက်လည်း လိုသေးသည်။ မန္တလေးက ဆရာဦးသန့်စင်
ကိုလည်း ခန့်ဦးမှဖြစ်မည်။ ဦးကျော်ဒွန်းသည် ဆရာသိန်းနှင့် ဆရာ
ဦးသန့် စင် တို့ ကို လက် ထောက် အယ် ဒီ တာ များ အ ဖြစ် ခန့် အပ်
ခဲ့လေသည်။

သို့ဖြင့် ဘုတ်အဖွဲ့သည် ပထမငါးလအတွင်း ရည်ရွယ်ချက်အတိုင်း စာစုဆောင်းခဲ့ပါ၏။ ထိုစာများမှာ ဘုန်းတော်ဘွဲ့စာမျိုး၊ မင်းတို့ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်ပုံပြစာမျိုး၊ သစ္စာစောင့်သိပုံ ပြစာမျိုးများသာ ဖြစ်နေရာ၊ နယ်ကျဉ်းနေလေသည်။ ကျောင်းသားများ၏ အကြိုက် တွေ့ချင်မှုလည်း တွေ့လိမ့်မည်။ ထိုအခါ စာစုခြင်းစု၊ ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့်ဖြစ်အောင် ပုဂံခေတ်မှ ရတနာပုံနောက်ပိုင်းခေတ်အထိ၊ အပိုင်း ငါးပိုင်းခွဲ၍ ကျောက်စာ၊ ပြဇာတ်၊ ကဗျာ၊ လင်္ကာ၊ ရာဇဝင်၊ စကားပြေ၊ ဝတ္ထုတို့မှ စာညွှန်မှန်သမျှကို ရွေးထုတ်ပြုစုရန် ဘုတ်အဖွဲ့ကဆုံးဖြတ်လေသည်။

တဖန် စာမူကို လက်ရှိပုံနှိပ်စာ၊ ပေစာတို့သာမက၊ ဘုန်းကြီးကျောင်းများတွင်၎င်း၊ ကိုယ်ပိုင် စုဆောင်းထားသူ များ ထံမှ၎င်း၊ ရွာဖွေစေ့ဆောင်းရန်လည်း စီမံရပြန်လေသည်။ ထိုအခါ ဆရာသိန်းတို့မှာ ပညာမင်းကြီးရုံးတွင်ထိုင်၍ စာတည်းဖြတ် နေကြရ သည်သာ မကသေး နယ်သို့ထွက်၍ ထွက်၍၊ စာစုဆောင်းကြလေသေးသည်။

ထိုအလုပ်သည် ၁၉၁၇ခုနှစ်ကုန်အထိ ကြာလေသည်။ ထိုအလုပ်ရပ် သိမ်းအသွားတွင် ဒုတိယပညာမင်းကြီး မစုတာဝိုက်က^{၁၁} ပညာရေးဌာန စာစစ်စာပြင်ဖက်တွင် တလကဝိစားပါဠိဆရာတနေရာရှိသည်။ ထိုနေရာဝင်လုပ်ပါဟု ဆရာသိန်းကိုပြောလေသည်။

ဝိုက်နှင့်ဆရာသိန်းဆက်သွယ်မိခဲ့ပုံမှာ ဤသို့ဖြစ်လေသည်။ ဝိုက်သည် နွေလယ်အားလပ်ချိန်တွင် ဆရာသိန်းတို့အခန်းသို့လာ၍ စကားပြောဇာတ်သည်။ စာနှင့်ပတ်သက်၍ မသိသည်ကိုလည်း မေးတတ်လေသည်။ ရေးပြီးသား မြန်မာပါဠိစာ တွေကိုလည်း အဓိပ္ပာယ်ကောင်းအောင် ပြင်ခိုင်းတတ်လေသည်။ တစတစနှင့် သူသည် ဆရာသိန်းကိုခင်လာ၊ အထင်ကြီးလာလေသောကြောင့် ပါဠိဆရာအလုပ်ကို ပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

41, Park Road.

Rangoon.

29/4/18.

I have known Saya Thein for over a year. He has been teaching me Burmese and introducing me to the history and archaeology of Burma. He is an excellent teacher, and has a great store of information which is extremely useful for anyone who wishes to study Burma and the Burmese. He has written many valuable articles for the Burma Research Society's Journal. His pawrana dictionary is, I believe, a standard work. His keenness and enthusiasm in research are entirely admirable. He is preserved from many of the futilities of other Burmese Scholars by his keen sense of humour, which also makes his lessons very entertaining. He has some curious whims and fancies which are simply evidences of an attractive personality.

I recommend him heartily to anyone who wishes the help of a Burmese Scholar in studying the language, literature, history, or archaeology of the country.

Sd/- W. G. Fraser, I. E. S.

ထပ်ညွှန်ကြီး ဗျူဂျီ ဖရေဇာ၏ ဆရာသိန်းအတွက်ထောက်ခံစာ။

တလ ဂဝိစား ပါဠိဆရာအလုပ်သည်မ ဆီး။ လူ့ပြန်တော် များ သွားရည် ယိုစရာ အလုပ် ဖြစ်လေသည်။ သို့သော် ဆရာသိန်းက ထိုအလုပ်ကို လက်မခံခဲ့။ အလုပ်ကိုဖြစ်အောင် လုပ်နိုင်ပါသော်လည်း သူ့မှာ ငယ်ငယ်က ပါဠိစနစ်တကျမသင်ခဲ့ရ၍ မလုပ်လိုပါ။ မြန်မာဘာသာဖက်က အလုပ်မျိုးကိုသာ လိုချင်ပါသည်ဟု ဆရာသိန်းက ပြန်ပြောခဲ့လေသည်။ ပညာရေးဌာနတွင် ဆရာသိန်း လိုချင်သော မြန်မာဖက်ကအလုပ်မျိုးကား မရှိပါလေ။ ကျောင်းများတွင်လည်း မြန်မာဘာသာသက်သက်ကိုသင်ပြရန် ဆရာအလုပ်ဟူ၍မရှိ။

ကိုစွမရှိပါ။ များမကြာမီ သူ့အတွက် နေရာကျလာ သည်မှာ သူ့စာသင်ပေးခဲ့ဘူးသော ဇနီးနှင့်ကလပ် ဆိုသူတို့သည် သမဝါယမဖက်တွင် မင်းကြီးနှင့် တွဲဖက်မင်းကြီးဟူ၍ဖြစ်လာခဲ့ခြင်းပင်။ အစိုးရက သမဝါယမလုပ်ငန်း ဧဇစုဧဇုချေးလုပ်ငန်းကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖြစ်စေချင်လေသည်။ သို့ဖြင့် ဆရာသိန်းကို အင်းစိန်နှင့်ဟံသာဝတီစီရင်စု များ အတွက် ဝါဒဖြန့်ချိရန် အကျိုးဆောင်တရားဟောဆရာ ခန့်လေသည်။ ခရီးစရိတ်ကို ဌာနကထုတ်ပေးလေသည်။

သည်လိုအလုပ်မျိုးလုပ်လိုက်၊ အင်္ဂလိပ်တွေ စာသင်ပေးလိုက်၊ ရပ်ရေးရွာမှုဆောင်ရွက်လိုက်နှင့် ဆရာသိန်းသည် နှစ်အစတော်ကြာ လုပ်နေခဲ့ဟန်တူလေသည်။ သို့သော် ထိုနှစ်များတွင် သူ့ခိုင်ခိုင်မာမာ စာအုပ်များ ထုတ်ဖြစ်လာသည်။ ၁၉၂၃ခုနှစ်တွင် “ဒွန်းစဏ္ဍားနှင့် မင်းသမီးညားပုံ” ကို၎င်း၊ ၁၉၂၆ခုနှစ်တွင် “ပစပ်ရာဇဝင်”၊ ပထမတွဲ စာအုပ်ကို၎င်း သူထုတ်လေသည်။

ထိုစာနှစ်အုပ်စလုံးသည် ယခင်ကထုတ်ခဲ့သော ပေါ်ရာဏဒီပနီနှင့် မတူ။ ပုံဝတ္ထုများဖြစ်ကြလေသည်။ “ဒွန်းစဏ္ဍားနှင့် မင်းသမီးညားပုံ” ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းသည်။ ပြစ်မှုတကြောင့်ပညာရှိ ယောက်ျားပျို တဦးမှာ “ဒွန်းစဏ္ဍားယာယီလုပ်နေရပုံ၊ ထိုဒွန်းစဏ္ဍား၏ စကားလေးလုံးကြောင့် သက်ဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ဘဝတွင် အကျိုး

Office of the Director of
Agriculture.

Rangoon, the 28th March 1923.

Saya Thein is a very worthy old gentleman who has a reputation for teaching Burmese. As an Akyosaung he has done good work I understand in Cooperation. I came across some of his work while I was Joint Registrar in 1919-20. He is a very pleasant man to deal with.

Sd/- J. Clague.

Office of the
Registrar, Co-operative Societies,
Burma.

Rangoon, the 18th May 1923.

Saya Thein has been known to me for several years. He is a well known Burmese writer who contributes articles to the Burma Research Journal. He has travelled as an unofficial organiser of Cooperative Societies and has had his travelling expenses paid by the Cooperative Societies Department.

I believe him to be a man of good character and industry.

Sd/- C. H. Dunn,
18-9-23.

တပည့်ကြီးများပြစ်ကြသော လျှောက်လွှာနှင့် စီမံပျူစန်းတို့၏
ဆရာသိန်းအတွက် ထောက်ခံစာနှစ်စောင်။

ကျေးဇူးများ ခဲ့ရပုံ အကြောင်းဖြစ် လေသည်။ ဇာတ်လမ်းသည် ရှေးလူကြီးသူမများ ပြောလေ့ရှိကြသော ရှောင်စရာ၊ ဆောင်စရာ၊ နှိတ်ပုံပြင်အမျိုး အစား၊ မျိုးပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ရေးပုံမှာ ရှင်းလင်း၍ မြန်မာပီသလှသည်။ စာလုံးပေါင်းကိုလည်း ရှေးမူအတိုင်း ထားလေသည်။

“ပစပ်ရာဇဝင် ပထမတွဲ” မှာမူ ဘိုးတော်မင်းတရားနှင့် ဝန်ကြီး အတွင်းဝန်များ၊ ရောင်းရင်းပက်များ အကြောင်းကို ဖော်ပြသော စာအုပ်ဖြစ်လေသည်။ စာအုပ်ပါအကြောင်းအရာကို ညောင်ပင်သာဠီပုည၏ နှုတ်ပြောစကား၊ တုံကျော်ဆရာတော်၏ မှတ်စုစသည်တို့ဖြင့် ဆရာသိန်းက အခြေတည်၍ ရေးသားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ရေးပုံမှာ သွက်လည်းသွက်၍ ဟာသလည်းရှိသည်။ အကြောင်းအရာ မှန်သည် မမှန်သည်အပစား ဖတ်ရကွင်းကွင်းကွက်ကွက်ရှိလေသည်။

ဤတွင် ကျမ်းပြုဆရာ ဆရာသိန်း ကိုယ်တိုင်က

“ပညာရှိတို့ မိန့်ဆိုသည်ကို နာခံမှတ်သားရတူးသည်ကား
၁။ ကမ္မည်းကျော်ကံစာ ရာဇဝင်ကား ရှေးရှေးကြီးက
သုံးသော စကားအတိုင်း ကရိယာ အဓိနည်းလျက် ရှေးသုံး
အက္ခရာလို့နှင့်သာ တိတိကျကျ ရေးသား ကြရပေကြောင်း။

၂။ မင်း၏ အမိန့်တော်နှင့် ရေးသားရသော ရာဇဝင်
ကား အမှန်နည်းသည်။ အကြားများသည်။ အချိုးအမြောက်
များသည်။ မင်း၏ အလိုတော်ကျအတိုင်း ရေးသား ကြရ
ပေကြောင်း။

၃။ ဇာတ်ရာဇဝင်ကား အလွမ်းအဆွေးများပေကြောင်း။

၄။ ပစပ်ရာဇဝင်ကား ရာဇဝင်၌ပါသည်ထက် အကား
အားကြီးပေကြောင်း။

ဟူ၍ ပညာရှိကြီးတို့ မိန့်ဆိုသည်ကို နာခံ မှတ်သားရတူးသည်”။
ဟူ၍ စကားပျိုခဲ့လေသည်။

“ပစပ်ရာဇဝင်” စာအုပ်ကို ဖတ်ရသော သူရိယ သတင်းစာတိုက် အယ်ဒီတာ (နောင်သူကြီး ဝေဇာန်အယ်ဒီတာ) ဦးခင်မောင်ကလည်း ဤစာအုပ်တွင် မင်းမိန့်နှင့် ရေးသော ရာဇဝင်အဖြစ်အပျက်မျိုးမပါ ရာဇဝင်တွင်မထည့်သော လူကြီးသူမများ အစဉ်အလာအရ ပြောဆို ခဲ့ကြသော အဖြစ်အပျက်တွေပါသည်။ အုပ်လာ ဘိုးတော် မင်း တရားနှင့် သူဝန်များ၊ သူ့ရောင်းရင်းဖက်များ ပြောဆိုပြုမူပုံမှာ သူတို့ အသက်ရှိစဉ်ကအတိုင်း ပြောဆိုပြုမူပုံပေါ်သည်။ သဘာဝယုတ္တိရှိ သည်ဟူ၍ ချီးကျူးခဲ့လေသည်။ (နောက်ဆက်တွဲတွင်ရှု)

“ပစပ်ရာဇဝင်” စာအုပ်သည်လည်း အစိုးရကျောင်းသုံး ဖြစ်လာ ခဲ့လေသည်။ ဤသည် ကောင်းသောလက္ခဏာတရပ်ပင်။ အင်္ဂလိပ် အုပ်စိုးစခေခါက မြန်မာစာ၊ မြန်မာမှုသည် ပညာရေးဌာန၏ ထိထိ ရောက်ရောက် အားပေးခြင်းမခံခဲ့ရ။ လောင်းရိပ် မိနေခဲ့လေသည်။ ထိုနောက် ၁၉၂၀ပြည့်နှစ်တွင် ဧကလာလိပ်သပိတ်မှောက် ကိစ္စကြီးဖြစ် ပြီး၊ အမျိုးသားကျောင်းများပေါ်လာသည်။ (တည်စ)တက္ကသိုလ် တွင် မြန်မာစာဂုဏ်ထူးတန်း ဖွင့်လာခဲ့ရာ မြန်မာစာပေ၊ မြန်မာမှု လေ့လာရေးသည် အရှိန်ရလာခဲ့လေသည်။ ဆရာသိန်း၏ “ပစပ် ရာဇဝင်ပထမတွဲ” သည်လည်း ထိုအချိန်တွင်ပါခဲ့လေတော့သည်။

ဆရာသိန်း၏ရုပ်သွင်နှင့် သူ့ခလေ့

ထိုအခါ ဆရာသိန်း အားတက်မိလေသည်။ စာကိုလည်းဆက်ရေး ပါ၏။ “ပစပ်ရာဇဝင် ဒုတိယတွဲ” ထုတ်ဝေပြန်ပါသည်။

ထိုစာအုပ်သည် နန်းမတော်မယ်နုနှင့် သူ့ခေတ် အကြောင်းကို ရေး ပြသော စာအုပ်ဖြစ်လေသည်။ ပထမတွဲလောက် မကောင်း။ ဆောင်း ပါး ရှည်လည်းမက၊ ဇာတ်လမ်းသဘောလည်း မကျဖြစ်နေသည်။ သို့သော် ဆရာသိန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသန အသင်းလုပ်ထုံးနှင့် နီးစပ်လာ၍ သင်ရဲ့ နန်းမတော်မယ်နုအကြောင်းကို စိစစ်ဝေဖန်ပုံမှာ နည်းစနစ်ကျလေသည်။ သူသည် သူ့စာအုပ်ကို ပစပ်ရာဇဝင်ဟုသာ လွယ်လွယ်အမည်မညွှတ်ထားသည်။ တကယ်ဆိုလျှင် လူကြီးသူမတွေထံ မှ ရောက်တတ်ရာမှာ ကြားသမျှကို ကျောက်စာတွက်၊ ကျမ်းဂန်ထွက် အချက်အလက်တွေနှင့်ရော၊ အခြား သုတေသီများ၏ တင်ပြချက် တွေနှင့်ပါ နှိုင်းယှဉ်ထားသည်ဖြစ်ရာ အားရလောက်ပေသည်။

ဆရာသိန်း၏ သြဇာသည် စာဖတ်ပရိသတ်ထဲတွင် တစ်စတစ်ပြန့်နှံ့လာ ခဲ့လေသည်။ သူ့စာကိုဖတ်ရင်း သူ့ကိုကြည့်ညိုလာကြ သူများလည်း အပုံပင်ဖြစ်သည်။ သူ့ကိုတွေ့လို သိလိုသူများလည်း လူကြီးသာမက လူငယ်တွေလည်း ပါဝင်လေသည်။ ကိုယ်တိုင် တွေ့ကြသူများကလည်း သူ၏ ထူးခြားသော စရိုက်သဘာဝကို တစိုးတစီမြင်တွေ့ကြရသည်။

ပမာအားဖြင့် စာရေးဆရာ ဇေယျ၏ ကိုယ်တွေ့ကိုပြန်ပြောရး ရေးရဦးမည်။ ဇေယျသည် ပြည်-ဇီးကုန်းဖက်မှ ရန်ကုန်သို့ရောက်လာ ကတည်းက ဆရာသိန်း၏ စာများကို သတင်းစာဂျာနယ်များတွင် ဖတ်လာခဲ့သူဖြစ်လေသည်။ အထူးသဖြင့် သူ့စာသင်ခွဲရာပြည်-သရေ ခေတ္တရာဆိုင်ရာ အတိုင်းအတာ ရှေးဟောင်း အမှတ် အသားများ အကြောင်းကို ဆရာသိန်း၏ ဆောင်းပါးတပုဒ်တွင် ဖတ်ရသော အခါပို၍ စိတ်ဝင်စားလာလေသည်။

သူသည် သူရိယ သတင်းစာတိုက်မှ ဦးခင်မောင်နှင့် ရံ့ပန်ရံ့ခါ တွေ့ တွေ့နေရသည်။ တနေ့သ၌ ဆောင်းပါးတပုဒ်ပေးရန်ဟု ဦးခင် မောင်၏ အခန်းသို့ သူဝင်သွားလေသည်။ အခန်းထဲတွင် ဦးခင်မောင် ကိုသာမဟုတ်၊ အခြားပုဂ္ဂိုလ် တယောက်ကိုလည်း သူ့မြင်ရပါလေ သည်။ သူ့မြင်ရပုံမှာလည်း ထူးလှပေသည်။

လှုပ်ပန်းမှာ ပိန်ပိန်ရှည်ရှည်၊ မျက်နှာပေါက်ပေါက်ပေါက်ပေါက်ပါးချိုင့် ချိုင့်ဖြစ်လေသည်။ ခေါင်းတွင် ကွမ်းသီးလုံးခန့်ယောင်ကလေးကိုပတ် ရှိ၊ နှစ်စထောင်ခေါင်းပေါင်းပြုပေါ့လုံး ပေါင်းထားသည်။ အင်္ကျီ မှာပိတ်ဖြူတိုကျပ်ကျပ် ကြယ်သီးစုံတပ်ထားသည်။ ပုဆိုးမှာ ချည် ထည်၊ အနက်စင်းအဖြူခဲဖြစ်လေသည်။ မြန်မာဆံလှသော ပုံသဏ္ဍာန် ပါပေ။

ဇေယျသည် ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင်လျှင်မြင်ခြင်း၊ မော်ပီဆရာသိန်းဟူ၍ စိတ်ထဲက ထင်မိလေသည်။ ခုလို ဦးခင်မောင်က မိတ်ဆက်ပေးသည့် အခါ၌ကား သေချာသွားလေသည်။ သူသည် အားရဝမ်းသာနှင့်

“ဆရာကြီးခင်ဗျာ။ ဆရာကြီးရဲ့ စာတွေကို ဖတ်ရကတည်းက ကျွန်တော်အင်မတန်မကြည်ညိုပြီးဖြစ်ပါတယ်” ဟုပြောရင်း လက်အုပ်ချီကုန်တော့လေသည်။

ဇေယျမြင်တွေ့ရသည့် ဆရာသိန်းပုံသဏ္ဍာန်သည် ပရိသတ်က သူ့ကို မြင်စေချင်သော ပုံသဏ္ဍာန်ဖြစ်လေသည်။ သူ့ မှာ ရှေးမူရှေးဟန်ကို အစုံ ကြီးလှသည်။ ဇာတ်ရုပ်သေးတွေညလုံးပေါက် ကပြနေကြသည်ကိုပြုပြင်

ဖို့ အမျိုးသား (ကျောင်း) ပညာဝန် ဦးဖိုးကျားတို့တော့က ရေးကြ ပြောကြလျှင် သူကညလုံးပေါက်ပြခြင်းမှာ အရိုးအစဉ်အရဖြစ်သည်။ ညလုံးပေါက်ပွဲကြည့်၍ မကျန်းမမာဖြစ်ပြီး သေကျေ ပျက်စီးသည်ဟု မကြားရဘူးကြောင်း ပြန်ချေတတ်လေသည်။ ထိုအတူ ရှေးရိုးစလေ အတိုင်း နေထိုင်စားသောက်မှုကို သူက စုံစုံမက်မက် ရှိလှသည်။

ကြည့်ပါ။ ဆရာသိန်းသည် အိမ်တွင်နေသည့်အခါ ချည်ဖြူနှင့်ငယ် ဝတ်နေတတ်လေသည်။ စားသောက်သည့် အခါတွင်လည်း ယွန်း ဒေါင်းလန်းကြီးတွင် ဟင်းခွက်များကိုထည့်ဒေါင်းလန်းငယ်တွင်ထမင်း ထည့်၍ စားတတ်လေသည်။ ရေသောက်ရန်အတွက်မူ အုန်းမှုတ်ကို အချောပြုလုပ်၍ လက်ကိုင်ကြေးကွင်းတပ်ထားသော ရေသောက်ခွက် သုံးလေသည်။

သူအပြင်သို့သွားသည့်အခါ၌လည်း ဇေယျမြင်ခဲ့သည့်အတိုင်း ဝတ် စားဆင်ယင်၍ သွယ်အိတ်တလုံးလွယ်ကာ ထွက်တတ်သည်သာများ လေသည်။

အပြင်သွားသည့်ကိစ္စတွင် ဦးခင်မောင်လို ရန်ကုန်နေ စာပေသမား တွေ တပည့်တပန်းတွေနှင့်တွေ့ဆုံဖို့အရေးလည်းပါလေသည်။ ရန်ကုန်မြို့ ထဲတွင် (အယ်ဒီတာ) ဦးခင်မောင်ပဲခူးထိုင်းမင်းကြီးဆွဲ သင်းပင့်၊ သူရိယ မဂ္ဂဇင်းအယ်ဒီတာ ဦးသိန်းမောင်၊ အမျိုးသားပညာဝန် ဦးဖိုးကျားစသူ များရှိကြသည်။ ထိုသူများမှာ ကိုယ်ဂုဏ်နှင့်ကိုယ်ထူးခြားကြသူချည်းပင်။

ရန်ကုန်တိုင်း သတင်းစာတွင် “တောသား” ကလောင် အမည်ဖြင့် အင်္ဂလိပ်လိုကြွကြွရွရွကလေးဆောင်းပါးရေးတတ်သူမှာ ဦးခင်မောင်ပင် ဗဟုတ်လား။

ဆွဲသင်ပင်-မှာမူ အိုင်စီအက်အုပ်ချုပ်ရေးဝန်ထမ်းတွင် (မျက်စိလည် ၍) ရောက်နေရသော်လည်း မူလက စာဖက်တွင် အချွန်အမှန်ဖြစ်ခဲ့ဘူး လေသည်။ ဗီလိတ်က နာမည်ကျော် အတ္ထုပ္ပတ္တိရေး ဆရာလစ်တန်စတရပ် ချီးတို့၏ အသိုင်းအဝိုင်းတွင် ပါဝင်ခဲ့ဘူးသူလည်း ဖြစ်ပေသည်။

တဖန် သူ့ရိယာဦးသိန်းမောင်လို အယ်ဒီတာမျိုးသည် စာပေအရေး အသား အစွမ်းအစရှိသူများကို သိမ်းသွင်းတတ်သည့်နေရာတွင် ပထမ တန်းဟု ဆိုလောက်သည်။

ယခုခေတ်တွင် စာတိုတိုရှင်းရှင်းနှင့် လူ့စွဲအောင်ရေးတတ်သူ၊ လေ အေးအေးကလေးနှင့် လူ့ကျအောင် ပြောတတ်သူကိုပြုပါဆိုလျှင်ကား နာမည်ကျော်အမျိုးသားပညာဝန်ဦးဖိုးကျားကိုပင် လက်ညှိုးညွှန်ရပေ လိမ့်မည်။

သည်လိုပုဂ္ဂိုလ်များထံသို့ တလတကြိမ်လောက် ဆရာသိန်းသွား တတ်လေသည်။ သူ့ရောက်မည့်ရက်ကိုလည်း ကြိုတင်၍ အကြောင်းကြား တတ်လေသည်။ အကြောင်းကြားပုံမှာ အိမ်ကသူငယ်တယောက်ကို ရန်ကုန်သို့လွှတ်၍ သူ့သွားတွေမည့်လူများထံသို့ မြန်မာထုံးစံနှင့် အညီ လက်ဖက်တတုပ်ခိုကမ်းစေခြင်းပင်ဖြစ်လေသည်။

လက်ဖက်ထုပ်ကမ်း၍ သုံးရက်အကြာတွင်၊ ဇေယျံမြင်ဘူးသည့် အတိုင်း သူဝတ်စား၍ မော်ပီမှရန်ကုန်သို့ရထားစီးလာလေသည်။ လက် ဖက်ထုပ် ကမ်းထားပြီးသား လူများထံသို့၊ (အိမ်ဖြစ်စေ၊ ရုံးဖြစ်စေ) လူ စေ့အောင် ဝင်လေသည်။ ထိုသူများကလည်း သူ့ကိုမြော်လင့်တောင့်တ ကြလေသည်။ ဆရာသိန်းထံတွင် သူတို့မေးချင်ဘာတွေအများချည်း ရှိသည်။ သို့ဖြင့် တပည့်တွေကမေး၊ သူကဖြေနှင့်အချိန်ကုန်လေသည်။ ထမင်းဟင်းကို ကြိုရာလူက ကျေးမွေးရလေသည်။ ထိုနေ့ကမူကား တပည့်တွေကစေတနာရှိသမျှဝတ္ထုပစ္စည်းကန်တော့လိုက်ကြမြဲဖြစ်သည်။

ဆရာသိန်းကြီး၏ စာပေလက်ရာများ

တပည့်တွေကန်တော့ ကြသည်ဆိုလျှင်လည်း ကန်တော့စရာပင်။ ဆရာသိန်းမှာ အသက်အရွယ်က အတော်ထောက်လာပြီ။ စာဖက်တွင်လည်း သမ္မာရင့်နေပြီ။ သူ၏ အခြားစာ အမျိုးအစား တွေကိုကြည့်ပါလေ။ ထိုစာတွေမှာ။

၁။ သူရိယမဂ္ဂဇင်းတွင် ဆက်တိုက်ရေးနေသော ဇာတ်သဘင်အကြောင်း၊ ပြဇာတ်စာပေအကြောင်း ဆောင်းပါးများ။

၂။ တိုးတက်ရေးမဂ္ဂဇင်းနှင့် ဆယ်သန်းဂျာနယ်များတွင် ရေးနေသော ကြီးပွားရေးလမ်းပြဆောင်းပါးများ။

၃။ ရန်ကုန်အနီးတဝိုက်ရှိ ကျိုက်ခေါက်၊ ကျိုက်ကစံ၊ ကျောက်ဝိုင်းလိုဘုရားသမိုင်းများ။

၄။ “အရှူးလွယ်အိတ်” စာအုပ်မျိုးတွင် ပါသော မတော်မတဲ့ကဗျာအချိုးများ၊ ဥပုသ်စွမ်းပြအဖွဲ့အနွဲ့များ၊ ပြဇာတ်စကားများ။

၅။ “ရှေးဖြစ်စာတန်း”နှင့် “ရှေးဟောင်းရှေးဖြစ်စာတန်း” လို့ စာအုပ်များတွင် ပါသောမောင်းထောင်၊ ကျော်အောင်စံသား၊ သဲအင်း၊ မင်းအို၊ ဆုံထား၊ ဘားမဲ့စသောဆရာတော်ထေရ်ပုဂ္ဂိုလ်များ။

၆။ “နှောင်းဖြစ်စာတန်း” စာအုပ်မျိုးတွင် ပါသောမိဖုရားမမြလေး အကြောင်း၊ မော်ကွန်းအကြောင်း စသော တိုလီမိုလီအကြောင်းအရာများ။

၇။ “ဝန်ကြီး မှူးကြီးများ” “ပညာယိုကြီးများ” လို့ စာအုပ်များတွင်ပါသော ယောအတွင်းဝန်ဦးဘိုးလှိုင်၊ ပခန်းမင်းကြီးဦးရန်ဝေး၊ ဖိုးသူတော် ဦးမင်း၊ လူဦးမင်း၊ ပိဋကတ်တော်အုပ် ဦးယံ စသောမှူးမတ်ပညာရှိအတ္ထုပ္ပတ္တိများ။

၈။ “ဟင်းလေးအိုး” စာအုပ်မျိုးတွင် ပါသောဆရာသိန်း ကိုယ်တိုင်သိ ရှေ့နေထူးအကြောင်း အတ္ထုပ္ပတ္တိများ၊ ဆရာသိန်း တဆင့်ကြား စေးနဲသော ဘုန်းကြီး အကြောင်း၊ ကြားတတ်သော ကြေးထမ်းကြီးအကြောင်း အတ္ထုပ္ပတ္တိဆောင်းပါးများ။

၉။ ဥဒ္ဓုဗ္ဗိဒုန္နစိထုတ် “ဘိန်းပုံရာဇာကွမ်းပုံကုမ္မာ” ပြဇာတ်တွင်ပါသော မှတ်ချက်စာစသည်ဖြစ်လေသည်။

ထိုစာများတွင် ဗဟုသုတဖြစ်ဖွယ်လည်းပါ၏။ ကမောက်ကမရယ်ဖွယ်သက်သက်လည်းပါ၏။ လောကသဘာဝ၊ လူ့သဘာဝဆင်ခြင်စရာတွေလည်းပါ၏။ “အရှူးလွယ်အိတ်” ဆိုသည့်သူ့ စာတအုပ်၏အမည်အတိုင်း စာမျိုးစုံနေလေသည်။

ထိုစာမျိုးအနက် “ဟင်းလေးအိုး” စာအုပ်ကို သီးခြားထုတ်ဖော် ရေးစဉ်းမည်။ ဆရာသိန်းသည် ထိုစာအုပ်မှ ရှေ့နေများကို ကိုယ်တိုင် သိလေသည်။ အချို့စာများ အကြောင်း ကိုကား တဆင့်ကြားဘူးလေသည်။ ထိုသူများ၏ ဖွဲ့စည်းသဘာဝကို သူ့ဖော်ပြရာ အံ့ဩစရာဖြစ်လေသည်။ မယားငယ်နေထက်သော ရှေ့နေဦးထွန်းဦး၊ ပျော်ပျော်နေတတ်သော ရှေ့နေဦးပုတ်နီ၊ သမားအလိုက် အလိုက် ပြောတတ်သော ရှေ့နေဦးကြည်သူ၊ အယင်ဆမ်းမခံတတ်သော ရှေ့နေဦးသာကြွယ်၊ မယားအပေါ်နှုတ်ချိုသော ရှေ့နေဦးတူ၊ သားသမီးအိမ်ထောင်အချကောင်းသော ရှေ့နေဦးရေး၊ ကြားဝါတတ်သော ဘုန်းကြီး၊ မိန်းမနှင့်ဆရာနေ့နေ့တတ်သော ကြာလင်ပန်းကိုယ်တော်၊ ဟိတ်ထုတ်တတ်သော ကြေးထမ်းကြီး ဦးထူး၊ ပဋ္ဌာစာရိဝတ္ထု နားထောင် ချင်သော ဗိုလ်တယောက် စသည်ဖြင့် သူတို့၏ စိတ်နေ စိတ်ထား သူတို့၏ လူမှုရေးရာ ဆောင်ရွက်ပုံ၊ သူတို့၏ အားနည်းချက်တို့ကို သူမျှမျှတတကြည့်ရှုပုံပေါ်

အောင်ရေးခဲ့လေသည်။ ယောနိသောမနသိကာရနှင့်ရေးသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါပေ၏။ အရေးအသားမှာလည်း ဟာသကလေးပေစွက်လျက် အရပ်သံပါလှသည်။ ထိုအချက်ကလေးကို ရွှေနေဦးကြင်ဥ အကြောင်း စာမှ ထုတ်နှုတ်ပြုရလျှင်ပို၍ပေါ့လွင်လိမ့်မည်။

(ဟံသာဝတီအရေးပိုင်ရုံးမှရွှေနေ)ဦးကြင်ဥသည် ညောင်တုန်း၌ အမှုလိုက်ရန်အတွက် စာရေးများ၊ စာဖင်များနှင့်အတူ၊ စက်လှေတခုထ် စီးရတတ်လေသည်။ ထိုအခါ စာရေးများနှင့်သူ စကားလက်ဆုံကျ လေသည်။ ကျုပ်ကိုဆရာသိန်းဖွဲ့ထားသည်မှာ၊

အမိန့်တော်ရမင်း

မောင်

ဖိုးတုတ်ကြံဟာ တယ်ပီးချိုတယ်လို့ကျော်ပါတယ်၊ အဟုတ် လားခင်ဗျာ။

မောင် စာရေးတော်မင်း- ဖိုးတုတ် ကြံကျော်တာ ချိုလို့ ကျော်တာပေါ့ မောင်၊ ၎င်းကြံကို စုတ်လိုက်လျှင် သကာ ကျနေတယ်မောင်၊ ဒါကြောင့် ကျော်ပေတာဘဲ စာရေး တော်မင်း။

ဒါဖြင့် ကြံခင်းရိုသောဆိပ်ကို လှေကပ်၍ ကြံဝယ်စုတ် ရအောင်။

ကောင်းပမောင် -မောင်လိုသလောက် ဝယ်သွားတာပဲ၊ ဆို၍ ကြံဝယ်ပီး လှေပေါ်တွင် ကြံစုတ်သွားကြလေသည်။

တည်းခိုရုံးထိုင်ရန် ရွာစန်းသို့ရောက်ကြသော်၊ ဘုန်းကြီး ကျောင်း စ ရပ်မှာ အခွင့်ပန်၍ ရုံးပြုလုပ်တည်းခိုကြ လေသည်။ အိပ်ခါနီးသော်၊

အမိန့်တော်ရမင်း။

မောင် - စာရေးတော်မင်း။

ဖိုးတုတ်ကြံကကျော်သာကျော်၊ စုတ်လိုက်တော့ ငန်းညိုညို
နို့ပါကလားဗျ။

အလားကားကျော်ချင်လို့ ကျော်နေတာမောင်- ရေငန်ထဲ
ပေါက်နေတဲ့ကြံကဘဲ၊ ဘယ်ချိုနိုင်မလဲမောင်ရဲ့။

ဟူ၍ဖြစ်လေသည်။

ခရမ်းသီးပိန်၊ ဓားတုံးချိန်

ဤသည် ဆရာသိန်းကွယ်လွန်သည့်အချိန်အထိ ရေသားထုတ်ဝေ ခဲ့သောစာအုပ် နှင့်ဆောင်းပါးအချို့အဝက်ဖြစ်သည်။ သူ့ဤမျှထုတ် ဖြစ်လေသည်မှာလည်း ပဲရော့ဦးဆံနီလို လူမျိုး၏ အားပေးကူညီမှု ကြောင့်ဟု ဆိုရလိမ့်မည်။

ဦးဆံနီမှာ ပဲရော့ ရုပ်ရှင်ကုမ္ပဏီ ပိုင်ရှင်လည်းဖြစ်၊ စာအုပ်ထုတ်ဝေ သူလည်း ဖြစ်လေသည်။ သို့သော် သူကား ထုတ်ဝေသူမည် ကာ မဟုတ်။ တိုင်းပြည်၌ အကျိုးရှိမည် ထင်သော စာအုပ်ဆိုလျှင် အရှုံးအမြတ်မကြည့်ပဲ ထုတ်ဝေသူဖြစ်လေသည်။ သူထုတ်သမျှစာအုပ် များကိုလည်း စာကြည့်ခန်းများသို့ မကြာခဏ လှူဒါန်းတတ်လေသည်။ ဆရာသိန်းသည်လည်း သူ့နောက်ပိုင်းစာအုပ်များကို ဦးဆံနီ၏တိုက်မှ အများဆုံးထုတ် ဖြစ်ခဲ့လေသည်။

သို့ဖြစ်၍ ဆရာသိန်းသည် စာပေလောက၌ တသက်ပတ်လုံး ကျင်လည်ခဲ့လေသည်။ ဆရာသိန်း၏ဘဝကိုလည်း ငြိမ်သက်အေးချမ်း သောဘဝဟူ၍ ယေဘုယျဆိုရပေလိမ့်မည်။ သို့သော် ဆရာသိန်းသည် တခါတရံ စိတ်ထိခိုက်စရာကလေး များကြုံခဲ့ရပေသေးသည်။

၁၉၃၃ ခုနှစ်ထဲတွင် သူ့အစ်ကိုဦးဖိုးငြိမ်းသည်ကွယ်လွန်ခဲ့လေသည်။ သူတို့ညီအစ်ကိုအကြောင်းကို နည်းနည်းဆိုရဦးမည်။ သူတို့ညီအစ်ကို တတွေသည် သွားညှင်းနှင့်သူ အစွမ်းအစရှိကြပါပေသည်။ ဦးဖိုးငြိမ်းနှင့်

ညီဖြစ်သူ ဦးပန်းဦး တို့နှစ်ဦးစလုံးသည် အောက်ခြေမှ ကြိုးစားခဲ့ကြရာ နောက်ဆုံးတွင် ရွှေနေရွှေရပ်များဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။

ဦးဖိုးငြိမ်းသည် တဲ့တေးတွင်နေထိုင်၍ ရွှေနေလိုက်လေသည်။ ရွှေနေလိုက်ရာမှ အသက်၇၆နှစ်အရွယ်တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့ခြင်းဖြစ်လေသည်။ ထိုအသက်တွင် မိုးအလွန်ရွာ၍ လိုက်ပို့ သူမများလှ။ ဆရာသိန်းလို အရင်းအချာဆွေမျိုးများအဖို့ စိတ်အနှောက်အရှက်ဖြစ်စရာ ကိစ္စပေ။

နောက်ကိစ္စတခုကား အရေးကြီးလေသည်။ ဆရာသိန်းသည်မယား ဖြစ်သူဒေါ်စိုးကြွယ်နှင့်ကွဲခဲ့ရပြန်သည်။ သူသည် ဒေါ်စိုးကြွယ်နှင့်သား နှစ်ယောက်သမီးစာယောက်ရခဲ့ပါ၏။ ထိုသားသမီးများသည် အမေဖက်မှသဘင်အဆက်အနွယ်ဖြစ်ခဲ့ရာ ဇာတ်သဘင်ကိုအထိုင်၊ သနာကြီးလေသည်။ ဤတွင်ကိစ္စပေါ်လာပုံမှာ ဆရာသိန်းသဘောမတူပဲ သူတို့အားလုံးသဘင်ထဲရောက်သွားကြခြင်းဖြစ်လေသည်။ ထိုကိစ္စကြောင့် အိမ်တွင်အဆင်မပြေဖြစ်နေရသည်။ ထိုအချိန်အခါတွင် ဆရာသိန်းသည် သူ့အိမ်သားတွေကို ယုံကြည်ကြီးစားခြင်းမရှိတော့ပဲ အိမ်တွင်ကျွေးမွေးထားသည့် တစ်မီးတစ်ဆီကို အားကိုးလာခဲ့လေသည်။ ထိုသို့ပေ။ ပယောဂကြောင့် ဆရာသိန်းတို့အိမ်ထောင် ပြိုကွဲခဲ့ရသည်ဟု အဆိုရှိလေသည်။

ဆရာသိန်းသည်လည်း အိမ်သူမယား မရှိသည့်နောက်တွင် (မော်ပီရွာမရပ်)၊ ပိန္နဲကျောင်းရွှေက နေအိမ်၌ပင် ဆက်လက်နေထိုင် ခဲ့ပါ၏။ ညီဖြစ်သူ ဦးပန်းဦးတို့ လင်မယား၏ အပြိုအစုကိုလည်းခံ၍ နေခဲ့လေသည်။ သူ့မှာ အရင်တုန်းကလို အထိုင်အထ မပေါ့ပါးတော့။ ထို့ပြင် ၁၉၃၇ခုနှစ်လောက်မှစ၍ စာကိုဖတ်ရ ရေးရခက်လောက်အောင်မျက်စိ မှန်မဲ့လာခဲ့သည်။ အသက်က ၇၅နှစ် ရှိလာပြီမဟုတ်သေး။ သူစာဖတ်လိုလျှင် ဘေးလူကို ဖတ်ခိုင်းရသည်။ သူစာရေးလိုလျှင် နှုတ်မှရွတ်ပြုပြီး ဘေးလူကို ရေးစေရသည်။ သူတဦးတည်းလုပ်နိုင်သော အလုပ်တခုသာ ရှိလေသည်။ ထိုအလုပ်ကားညနေညနေတွင် ပုတီးစိပ်ခြင်းပင်။ ဆရာ

MANING HOUSE,
MELDRATH, CAMBS,
by ROYSTON, HERT.

၃၁ - ၁ - ၁၉၃၇

ဆရာ သိန်းဇော်ထံမှ ၁၅၉၀ ခုပြုချိန်မှစ၍ ၃၇၇၇ ရက်အထိ
သက်သာ ဂုဏ်ပါစွာပေးပါ။ မာဒရစ်တက္က - "မြန်မာ့ ဘေလ်ဆာ
- အလင်ဂျက်" - ဒုတိယ - အစိုးရ ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း
အမည်ရှိ သက်သာ အုပ်စု ဝန်ထမ်း ဂုဏ်ပါ သက်သာ။

ဆရာ သက်သာ ဝန်ထမ်း သက်သာ ဝန်ထမ်း။ မျက်စိ ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း
စာမူကိုင်ဆိုင်။ ထမင်းဟင်းသောက်ကောင်းကောင်း စာမူကိုင်။ စာ
မူပေး ပေးပို့နိုင်လျှင်။ အသက် ၇၅ နှစ် နှစ်အကြား မှာ သက်သာ
သက်သာ ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း
ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း
ပညာပေး ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း
စာမူပေး ကောင်းစား ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း။ ဆရာ သက်သာ သက်သာ
စိတ်ချပေးပေး။ မိမိ သက်သာ ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း
များ စာမူပေးပေး။ စိတ်ချပေးပေး စေရန် ဆုတောင်းပါ။ သက်သာ။ ပေးပေး
လိုပါသည်။

ရွာသူ သိန်းဇော်ထံမှ အိပ်စက်မှု အိပ်စက်မှု - အိပ်စက်မှု စာမူကိုင်
ပေးပေး - စာမူပေး။ (၂၅၀) ကို ယခု စာမူပေးပေး ဆုတောင်းလိုပါသည်။
မြန်မာ့ ဝန်ထမ်း ဝန်ထမ်း (၁၃ - ၁) ဝန်ထမ်း။

× ၆၆၈၈ မှတ်မှာ ၂၀/၅၆၈၈
= £1

C. W. Dunn.

ဆရာသိန်းဇော်ထံ
ပေးပို့ခြင်း
၁ - ၃၁ - ၁၉၃၇

စိစစ်မှု ဝန်ထမ်းက ယင်းစာမူပေးစာဆရာ၊ ဆရာသိန်းထံ ပိလတ်မှ ရေးလိုက်သောစာ။

သိန်းသည် နေ့ ၁ နာရီနှင့်ညနေ ၆ နာရီအတွင်း ပုတီးစိပ်တတ်လေရာ ပုတီးပတ် ၁၂၅-၁၅၀ရမှ တန်လေသည်။

ဆရာသိန်းမှာမျက်စိမှန်မဲ့လာပါသော်လည်းစာအလျဉ်ကားမပြတ် ပါပေ။ အထက်တွင်ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဆောင်းပါးတွေ၊ စာအုပ်တွေက ကြီးကြားကြီးကြား ထွက်နေသည်။ စာပေမိတ်ဆွေ စာပေတပည့် တပန်းတွေနှင့်လည်း အဆက်အသွယ်ရှိသည်။ သူတို့ကို လက္ခံဆွေးနွေး နှက် ၁၁ နာရီမှ နေ့ ၁ နာရီအထိ အချိန်အားလုပ်ထားသည်။ ရန်ကုန်ထဲ ကိုပင် သူ ရပန်ရံခါ ရောက်လာပါလေသည်။ ရန်ကုန်လို နီးနီး နားနားကလူတွေကို မထိုထားနှင့် ဝိလတ်ပြန်ရောက်နေကြသော ခန်း၊ ဖါနိဗဗလီ တပည့်တွေနှင့်လည်း ဆက်သွယ်နေလေသည်သာ ဖြစ် သည်။ ဤသို့စာပေမိတ်ဆွေ၊ စာပေတပည့် တပန်းတွေနှင့် သူကူးလူး ဆက်သွယ် နေခဲ့သည်မှာလည်း ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်ကာစ အထိပင်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်သည်ဆို၊ မြန်မာနိုင်ငံလည်း ထိခိုက်လာ တော့သည်။ ၁၉၄၁ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလထဲတွင် ဂျပန်က ရန်ကုန်ကိုဦးကြည့်။ အင်္ဂလိပ်တပ်တွေလည်း အထက်ဖက်သို့ ဆုတ်ခွါရပြီ။ ထိုအခါ ဆရာ သိန်းတို့တတွေမှာ မော်ပီမုနေ၍ စစ်အခြေအနေကို ရင်တဖိုနှင့်ကြည့် နေကြရလေသည်။ မော်ပီဖက်သို့လည်း ရန်ကုန်မှလူတွေပြေးလာကြ သည်။ စစ်ပြေးတွေ အထဲတွင် အမျိုးသားပညာဝန်ဦးဖိုးကျားတို့အိမ် သားတွေလည်း ပါခဲ့လေသည်။ ဦးဖိုးကျားသည် သူ့ဇာတိရပ်ရွာ ဟင်္သာတဖက်တွင် စစ်ခိုမည်ကြံရွယ်ပြီး ဒီဇင်ဘာလ ၂၇ ရက်နေ့က သူ ကားကလေးဖြင့် မော်ပီသို့ရောက်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ဤသည်ကို ဆရာသိန်းက သဘောမကျ။ စစ်ကြောင်းရွှေ့ကမပြေးရန် ဦးဖိုးကျားကို တားပါလေ၏။ ဦးဖိုးကျားလည်း ဆရာသိန်း၏စကားအတိုင်း မော်ပီ တွင်ရပ်နေလေသည်။

သို့သော် ဆရာသိန်းမှာဦးဖိုးကျားနှင့် တွေ့ဆုံပြောဆို၍ တပတ်ပင် မကြာသေး ၁၉၄၂ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁ ရက် (မြန်မာ ၁၃၀၃ခုနှစ်၊ ပြာသို

လပြည့်ကျော် ၁ ရက်) ညအချိန်တွင် ရုတ်တရက် ကွယ်လွန်ပါတော့သည်။ တိုင်းပြည်ပရတ်ပရက်ကြားတွင် ဆရာသိန်းကွယ်လွန်သည့်သတင်းသည် ဝေးဝေးမရောက်။ တစ်တစ်နှင့်ဂျပန်ခေတ်အုပ်ချုပ်ရေးထူထောင်၍ မြို့ထဲရှာထဲတွင် အရောင်းအဝယ်၊ အသွားအလာရှိလာတော့မှ၊ ကြားတန်သိတန်သူများကြားသိလာကြသည်။ ၁၉၄၂ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၆ ရက်တွင်မူကား သူ့ရိယမဂ္ဂဇင်းအယ်ဒီတာဟောင်း ဦးသိမ်းမောင်အမှူးပြုသောစာရေး ဆရာအသင်းက၊ သင်းလုံးကျွတ် အစည်းအဝေးပြုလုပ်ပြီးလျှင် ဆရာသိန်းကွယ်လွန်သည်ကို ဝမ်းနည်းကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ခဲ့လေသည်။

နေဝက်ဆက်တွဲ

BY-WAYS OF BURMESE HISTORY

INTRODUCTION

BY

U Khin Maung, B. A., M. L. A.,

CORRESPONDING MEMBER OF THE
INDIAN HISTORICAL RECORDS

COMMISSION

No more appropriate title than this- THE BY-WAYS OF BURMESE HISTORY- can be given to the present work which in Burmese is entitled (translated literally) ORAL HISTORY. Burmese History had always been, in the past written by command of the King, and the historian had to exercise the greatest caution and bestow the most meticulous care, so as not to offend the royal personage. Hence, Burmese History is more or less a patch-work of fact and fiction, true at times tale-like on occasions but subservient to the main purpose "to delight the King". In order, therefore, to get at the real truth, which underlie events that happend in times now called historical, we must not only rely on records which in Burma are a rarity, but, peep

နောက်ဆက်တွဲ

into the past, through oral traditions and through what fathers tell their sons down the ages, in low whispers of events, that dare not show themselves up in writing that dare not be heard abroad.

The events related in the present work refer to the period of the reign of King Bodawpaya, the Sixth King of the Alaung-paya Dynasty. As is well known, his life as a prince was spent in poor obscurity at Sagaing. The author has lifted a corner of the veil and has shown us the prince and his family, their servants and friends how they lived, moved and had their being. When, however, the prince waded practically through slaughter to the throne, his ride to power lifted his servants among whom the most famous was U Paw U, whose name was destined to become a household word in Burma. In sharpness of retort, quick and ready wit, and a wealth of repartee there are few to equal him.

We see in the present work, King Bodawpaya stripped off the glamour of royalty, a very much human and humane person. We see him as he is, not as he has been painted. And being led as we are through "the By-Ways of Burmese History" the feeling comes upon one that here is not a place to linger by the wayside, but move onward and observe things as they are and see things as they should be seen. An interesting and important contribution to Burmese History and one need say no further.

1926

Khin Maung.

(ပထမဆုလေ့၊ ပထမတွဲ၊ ပထမနှိပ်ခြင်းတွင် ပါသည်)

ရွေးထုတ်စာ-စာရင်း

ဇေယျ။ “စာပေအရှုံးလွယ်အိတ်”။ စာပေဇွဲငါ့ဇွဲ။ ရန်ကုန်။
စာပေပေါင်းကူးစာစဉ်။ ၁၉၆၇။ စာ ၂၀၉-၂၁၉။

ဇော်ဝင်းကျား။ “ကျွန်တော် သိသော ကျွန်တော့် အဖေ
ဦးဖိုးကျား။”

ဦးဖိုးကျား၏မှတ်စုပျား။ ရန်ကုန်၊ စာနိပိဝေ၊ ၁၉၆၈။ စာ ၁၀-၁၈။
“မော်တီ ဆရာသိန်းကြီး”။ စာဆိုတော်။

- တွဲ ၁။ မှတ် ၂ (ဒီဇင်ဘာ ၁၉၃၅) စာ ၅။
- တွဲ ၁။ မှတ် ၃ (မတ် ၁၉၃၆) စာ ၁၃-၁၆။
- တွဲ ၁။ မှတ် ၄ (စက်တင်ဘာ ၁၉၃၆) စာ ၄၆။
- တွဲ ၁။ မှတ် ၅ (အောက်တိုဘာ ၁၉၃၆) စာ ၃၄-၃၆။
- တွဲ ၁။ မှတ် ၆ (နိုဝင်ဘာ ၁၉၃၆) စာ ၁၉-၂၀။
- တွဲ ၁။ မှတ် ၇ (ဒီဇင်ဘာ ၁၉၃၆) စာ ၁၉-၂၂။
- တွဲ ၁။ မှတ် ၈ (ဇန္နဝါရီ ၁၉၃၇) စာ ၂၁-၂၃။

ရန်အောင်။ “မော်တီဆရာသိန်းကြီး”။ သွေးသောက်။ မှတ် ၅၁
(ဧပြီ ၁၉၅၀) စာ ၅-၈။ ၁၈၉-၁၉၀။

လှဖေ (ဦး)။ “ဦးသူစကား ယုံမှားတတ်တဲ့ စာရေးဆရာကြီး”။
မဏ္ဍိုင်။ (၁၅ ဒီဇင်ဘာ ၁၉၅၅) စာ ၅။

သိန်း (မော်တီ ဆရာ)။ “ခေတ် ခေတ် ခေတ်”။ ဒီးဒုတ်။ တွဲ ၆၂။
မှတ် ၄၀။ (၂၇ ဇွန် ၁၉၃၆) စာ ၂၀-၂၉။

ရွေးထုတ်စာ စာရင်း

သိန်း (မော်ပီဆရာ)။ နှောင်းမြစ်စာတန်း။ ရန်ကုန်၊ အေးအေး
စာပေ။ ၁၉၆၇။

သိန်း (မော်ပီဆရာ)။ ပစိဖိတ်စာပေ။ ပတဲနှင့် ဒုတဲ။ ရန်ကုန်၊
အေးအေးစာပေ။ ၁၉၆၇။

သိန်း (မော်ပီဆရာ)။ ပေါရာဏဒီပနီ။ စတုတ္ထအကြိမ်။ ပတဲ။
ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီ။ ၁၉၆၁။

သိန်း (မော်ပီဆရာ)။ ပေါရာဏဒီပနီ။ ဒုတဲ။ ရန်ကုန်၊ မြန်မာ
ဝတီ။ ၁၉၁၃။

သိန်း (မော်ပီဆရာ)။ “မှတ်သားချက်”။ သိန်းပုံရာဇာကွမ်းပုံ
ကုမ္ပဏီပြုစုထား။ ရန်ကုန်၊ စာရေးဆရာကလပ်၊ ၁၉၃၆
စာ ၃-ဂ။

သိန်း (မော်ပီဆရာ)။ “ရွေးခေတ်ဟောင်း အောက်မေ့ဘွယ်”။
တိုးတက်ရေး။ မှတ်၇၂ (စက်တင်ဘာ ၁၉၇၉) စာ ၆၀-၆၂။

မော်စီအရာထမ်း

- နွားကျောင်းသားစာဝေမှု ပြန်မာပညာရှိ ပြစ်လာသူ
- စာပေကျမ်းဂန်နှင့် စပ်လျဉ်းလာလျှင် ရှာပေ့စုစာောင်း သင်အံ မှတ်နာ တိုင်းထွာ ဆင်ခြင်တတ်သူ
- ခဲရာခဲဆစ်တွေလျှင် ဝိုးဝါးဒိဟမရှိရလေအောင် ပညာရှိ ရဟန်းရှင်ထံမှူးထံ ချဉ်းကပ် ဆွေးနွေး မေးမြန်း တတ်သူ၊ ကိုယ်တွေ့သုတေသနပြုတတ်သူ
- မိမိ စုစောင်း မှတ်သား ဆည်းပူး ရသမျှကိုလည်း စာအုပ် စာတမ်းများ ပြုစု၍ မြန်မြန် ပညာဝေခံသူ
- မြို့တဲသျှတစိုးရ ထိပ်တန်း အရာရှိကြီး၏ ပြန်မာမှု ပြန်မာစာအတွက် အရာကောင်းထည့်ပြစ်ခံသူ